

RYOMGÅRD REALSKOLES
ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1971

RYOMGÅRD REALSKOLES
ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1971

RYOMGÅRD REALSKOLES ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1971

Redaktion:

Jørgen Pedersen og Niels Anker Højholt

Indhold

Erik Munch: Ved juletid	5
E. Basse: Ved translokationen 1971	6
E. Basse: Nogle meddelelser fra skolen	13
III Real: En skoledag	23
K. Basse: Pluk fra skolens dagbog	29
Efterårsfesten	45
Frk. Weiner: Til årgang 51	50
K. Mejnecke: En rejse på Djurs	51
Personalia	67
Afgangsholdene	68
Regnskab	70
Redaktionelt	71

GLÆDELIG JUL og GODT NYTÅR!

Ved juletid

Vor dag er så kort, vor nat så lang,
så mørk er midvintertide;
forstummet er fuglens glade sang,
så hastigt stormene ride.
Og dog er det årets bedste stund:
nu fødes lyset det blide.

Ny fødes lyset, tiden går,
og dagen vokser i vælde.
Snart kommer igen den blide vår,
dens magt vil vinteren fælde,
og sådan det går år efter år,
hvad kan den saga fortælle.

Den lærer os, lyset aldrig dør,
det julebud den os bringer,
og hvis du ej forstod det før,
så hør, nu klokkerne ringer:
I mørket tændtes livets lys.
Så underfuldt det klinger.

Som året så er vort liv på jord;
vi går mod korte dage,
men julens bud er livets ord
om fred, skønt storme brage.
I julens skær livshåbet gror
om lyset, der vender tilbage.

Lad dagene rinde, tiden gå,
velkommen midvintertide
med julebud, vi kan stole på;
nu tændes lyset det blide.
Om livets sejr går julebud
udover verden så vide.

Erik Munch.

Ved translokationen 1971

Selv om det er de unges fest i dag, har vi fra skolestyrelsens side følt os foranlediget til at give en almen orientering om Ryomgaard Realskoles stilling – specielt i relation til den aftale, der nu i en lang årrække har bestået mellem Marie Magdalene-Koed kommune og Ryomgaard Realskole, og som er videreført af Midtdjurs kommune.

Af en række forespørgsler, som vi i vinterens og forårets løb har modtaget, kan jeg forstå, at der hersker en del uklarhed om dette spørgsmål.

Gennem mange år har kommunen her, dels på grund af pladsmangel på kommunens egne skoler, dels for at opfylde 1937-lovens tilbud til kommunens børn om en realeksamen, betalt skolepenge for børn, som blev henvist til Ryomgaard Realskole fra 5. klasse og opefter til realeksamens afslutning.

Ved den ny skolelovs vedtagelse i 1958 forblev denne ordning i det store og hele gældende. Og i løbet af 1961–62 blev der indgået lignende aftaler med Nimtofte-Tøstrup, Mørke og Skødstrup kommuner, dog kun for realklassernes vedkommen-
de; i 1967 vedtog også Marie Magdalene-Koed kommune, at den kommunale betaling kun gjaldt for elever efter 7. klasse, som søger realafdelingen eller den tekniske linie.

Og det er den aftale, der gælder i dag.

Da kommunesammenlægningen blev en realitet, blev også skolespørgsmålet aktuelt igen, idet storkommunen jo nu har en realafdeling selv, nemlig Kolind skole. Og det er helt naturligt, at der måtte komme en debat i gang om kommunens fremtidige skoleordning. Det er vel også naturligt, at denne debat fra visse sider måtte blive ført med nogen heftighed; det er kun godt, at et så vigtigt emne som vore børns skolegang bliver gennemdrøftet.

Men denne debat har efterladt nogen usikkerhed i befolk-

ningen om, hvad resultatet bliver, en usikkerhed, som jeg synes, man har krav på at få oplyst. Derfor denne korte orientering.

Den 3. februar i år havde Ryomgaard Realskoles styrelse et møde med Midtdjurs kommunes kulturelle udvalg og skolebestyrelse og borgmesteren, hvor samarbejdet drøftedes. Og den 4. februar vedtog det kulturelle udvalg at indstille til kommunalbestyrelsen at søge amtets godkendelse til at oprette realafdeling ved den nye kommunale skole i Ryomgaard, hvilken indstilling kommunalbestyrelsen så vedtog at følge i et møde den 8. februar; og kommunalbestyrelsen ansøgte straks ministeriet om denne tilladelse.

Herefter meddelte kommunalbestyrelsen Ryomgaard Real-skole, at »... såfremt der gives en sådan tilladelse, vil kommunens samarbejde med Realskolen ophøre fra samme dato, dog bortset fra de elever, der pr. 1/8 1972 oprykkes fra Ryomgaard Realskoles 1. og 2. real til henholdsvis 2. og 3. real-klasse«.

Efter denne skrivelse fra kommunalbestyrelsen stod tilbage spørgsmålet om betaling for de elever, der på omtalte tidspunkt allerede var indmeldt i vor hovedskole med forventning om, at kommunen til sin tid vil betale i realafdelingen. På kommunalbestyrelsens møde den 8. marts vedtog man »... at kommunen vil tilbyde at betale for undervisningen i realafdelingen og tekniske klasser i Ryomgaard Realskole for de elever, der pr. 1/8 1970 var indskrevet i Ryomgaard Realskoles 5. klasse og opefter«.

Det vil altså sige, for at trække de forskellige bestemmelser sammen, at de elever, der i øjeblikket går i 5. klasse og højere klasser, vil kommunen betale undervisningen for, når de når realafdelingen.

Denne opsigelse af samarbejdet er betinget af, at kommunen opnår den ansøgte tilladelse til at oprette overbygning ved den nye skole. Såvidt mig bekendt er denne ansøgning ikke på indeværende tidspunkt bevilget. Hvis det ikke sker, véd jeg naturligvis ikke, hvad kommunalbestyrelsen agter at gøre.

Såfremt tilladelsen til overbygning ved den nye Ryomgaard skole gives, vil det altså medføre, at når vore nuværende 4. klasser har nået realafdelingen, skal et mangeårigt godt sam-

arbejde mellem kommunen og Ryomgaard Realskole ophøre.

Vi fra Ryomgaard Realskole beklager naturligvis, at udgangen på mange og lange forhandlinger om kommunens skolestruktur i amtet og kommunalbestyrelsen skal have det resultat; men vi glæder os da over, at det fra alle sider er udtrykt, at afbrydelsen ikke skyldes utilfredshed med den undervisning, vi har givet kommunens børn, og at det jo heller ikke kan skyldes økonomiske årsager, al den stund det nye bliver meget dyrere.

Med hensyn til den kontrakt, Ryomgaard Realskole havde med tidligere Mørke kommune, så har Rosenholm kommune efter sammenlægningen hidtil fulgt denne, og kommunen har ikke over for Ryomgaard Realskole udtrykt ønske om at bringe den til ophør, så jeg går ud fra, at den stadig er i kraft.

Ryomgaard Realskole fortsætter sin virksomhed uændret, både med børnehaveklasse, hovedskole og overbygning. Der er i dette forår opstået forkerte rygter om dette forhold, idet der er blevet sagt til nogle forældre, der stod over for at ville indmelde deres børn hos os, at det kunne ikke nytte at indmelde børn i Ryomgaard Realskole, for den hører op nu.

Jeg går ud fra, at dette og lignende rygter er sluppet ud af uvidenhed, og jeg kan dementere det. Naturligvis ophører undervisningen på Ryomgaard Realskole ikke. Selvfølgelig fortsætter vi, endda stadig lige billigt, idet skolebetalingen i kommende skoleår udgør fra 525 kr. årlig i børnehaveklassen til 861 kr. årlig i 3. real. Desuden kan der søges stipendier, dels fra det, der tidligere hed Ungdommens Uddannelsesfond i realklasserne, og dels fra et beløb, undervisningsministeriet har stillet til rådighed for hovedskoleklasserne ved de private skoler.

Så De kan roligt indmelde Deres børn i Ryomgaard Realskole.

Højst sandsynligt sker der dog visse ændringer. For det første kommer der nye skolelove næste år, og dem må vi naturligvis følge.

For det andet er det så lige til, at hver gang der kommer en ny kommunal skole i det distrikt, vi hidtil har betjent, må vort elevtal som en naturlig følge deraf falde. Og måske får vi

overskydende plads. Denne har bestyrelsen for Ryomgaard Realskole besluttet at udnytte ved at tilbyde den til kostelever, men således, at der altid skal være plads for lokalt boende elever, hvis forældre ønsker at benytte os; for de forældre, der bor her i omegnen, og som ønsker deres børn undervist hos os, sker der således ingen forandring.

Der kan siges meget alment om spørgsmålet stor skole – lille skole, men det skal jeg ikke gå ind på her, kun så meget, at der findes ikke, hverken her hjemme eller i udlandet nogen videnskabelig undersøgelse, der viser, om den ene eller den anden skolestørrelse er den bedste. Det kan kun bero på en fornemmelse, når man fra visse sider hævder, den store skole er at foretrække.

Der kan også siges meget alment om privat skole contra social skole. Heller ikke det skal jeg gå nærmere ind på her, kun pege på de to alternerende muligheder: enten privatskolernes forbliven eller mulighed for ensretning. Så enkelt er det.

Men jeg kan slutte denne redegørelse med at slå fast, at Ryomgaard Realskole fortsat vil være her som et tilbud til egenes forældre.

Derefter henvendte skolebestyreren sig til dimittenderne:

Når vinteren med dens frost og kulde er omme, vender hvert eneste år lyset, og med lyset varmen, tilbage, og alle begynder vi at glæde os til en ny sommer. Da begynder knopperne i naturen at svulme og at fyldes med nyt liv; overalt bryder de grønne spirer frem, og de allertidligste skønne blomster udfolder deres mangeartede farver og former og fylder vort sind med glæde og taknemlighed over det under, der finder sted lige for vore øjne. Så længe der findes en blomst, kan troen på, at der findes en højere verden, ikke dø.

Barndommen og den første ungdom er menneskenes forår. Man taler om »ungdommens vår«. Og som i naturen, hvor foråret med al dets gryende, spirende, sprængende kraft er én eneste forberedelse til sommerens blomstring og efterårets modning og frugt, således er barndommen og ungdommen én eneste forberedelse til menneskelivets sommer og høst.

I naturens spæde forår er de første sarte spirer og knopper

og de tidligste blomster udsat for mangehånde angreb, der kan føre ødelæggelse med sig. Og hvor der er tale om nytteplanter, søger menneskene på forskellig vis at beskytte væksterne mod truende ødelæggelse. I visse norske dale, hvor en sen nattefrost ret ofte kan ødelægge hele dalens afgrøder, bruger man at lægge en lang række bål til rette op gennem hele dalen, og i de kritiske døgn, hvor en nats frost vil være katastrofal for hele dalens høst, holder man konstant vagt; og så snart temperaturen er ved at nå ned til frysepunktet, antænder man alle bålene for at fordrive frostluften, der kommer drivende ned ad bjergsiderne; alle mand er på benene, og hele natten holder man bålene ved lige for at beskytte forårets sarte vækster.

Andre farer kan true de første forårsbebudere; larver, skadedyr af enhver art kan angribe dem; bonden og gartneren beskytter da sine urter med sprøjtning og pudring med forskellige giftstoffer. Ofte en hårdhændet behandling! Men fjenden skal fordrives. I fuldkommen frihed kan kulturvæksterne ikke trives og overleve.

Væksterne i menneskets ungdoms vår: I, der sidder her foran mig, kan også trues af mange slags farer, farer, som »væksterne« ikke selv kan overvinde. Da kan det ske, at andre står vagt og tænder bål for at værne jer mod ukendte farer. Et sådant bål er den undervisning og oplysning, som forældre og skoler søger at give jer, idet sand viden af enhver art er næring for den ild, der kan beskytte mod en frostkulde, som i en eneste lys forårsnat kan svide et ungt sind, der er uden beskyttelse.

For megen beskyttelse skal I heller ikke have; så bliver resultatet blot sarte drivhusplanter, der ikke dur til at blive plantet ud for at tage livtag med naturens kræfter; I skal helst trives i frihed; frihed på så mange områder, som det er muligt, hærder og forbereder til sommerens høst.

Frihed har I fået i vid udstrækning, mere vil I have. Men frihed skal værnes mod misbrug; værner vi ikke friheden mod misbrug, kan den meget snart vendes til sin modsætning; – hvis man er ved at bruge sin frihed til at unddrage sig værnet og derved gå ødelæggelse i møde, så må der gribes ind med

stærke midler. Som gartneren må bruge gift, når skadedyr truer hans vækster, må jeres beskyttere også bruge stærke midler, hvis jeres »frihed« truer med at føre jer i armene på »skadedyr«; ellers vil en såkaldt frihed styre lige ind i ufriheden og afhængigheden af de ødelæggende faktorer.

Jeg vil ønske to ting for jer. For det første vil jeg ønske, at I vil lære at se, at det at være ung ikke er nogen kvalitet i sig selv, men en forberedelse til et modent og virksomt menneskeliv. I vil da også se, at en ung naturligvis ikke kan vide alt; og I vil ydermere se, at den ældre generation er af Skaberen sat til at beskytte jer mod de værste farer og værne jeres frihed mod de værste misbrug. Når en fare truer jer, en fare som I på grund af jeres ungdom ikke kan se, vil den værnende generation søge at sætte hegn omkring i form af påbud og forbud; bryder I gennem hegnet, er I værgesløse; og I må prøve at forstå, at de, der er sat til at værne jer, i et sådant tilfælde kan reagere voldsomt; det kan være af skræk, at en voksen skælder voldsomt ud, når I bryder gennem hegnet; men det kan også være et velovervejet chok, man vil give jer i håb om at holde jer inden for det værnende hegn.

I kan tidligt nok komme ud. Den syvårsperiode, der strækker sig fra ca. 18 til ca. 25 år, er den sværeste periode i et menneskes liv. Det er i den, I skal finde ud af, hvem I er – det, der med et af tidens mange modeord kaldes at acceptere sig selv. Det er perioden, hvor mange bånd bagud skal brydes, legekammerater, skolekammerater og mange andre og meget andet glider ud af jert liv for ikke at vende tilbage; afhængigheden af hjem, skole og miljø ophører, og I skal »stå på egne ben«, som man siger; nye bånd, der gerne skulle række ind i fremtiden, skal knyttes. Alt dette og meget mere gør de nærmest kommende år til de sværeste, I kommer til at opleve – mere fyldt med skuffelser, jo mere brutalt I river båndene til den værnende generation over. Og mit andet ønske for jer kan jeg bedst belyse ved at citere et vers af Piet Hein:

»Vil du, at mennesket, det du er del af,
skal gå mod en større dag,
så er det vejen at søge dets helhed
og afstå fra selvbedrag.«

Det største selvbedrag er at tro, at man kan stå alene, at man kan bryde båndene til helheden eller til samfundets andre generationer. Tænk på det, når båndene i de kommende år skal brydes, at I da ikke kritikløst bryder *alle* bånd.

Det barn er tåbeligt, som kaster vrage på forældregenerationens beskyttende påbud og forbud. Det unge menneske er dybt at beklage, som bryder de bånd, der rækker længere tilbage gennem moral til religionen. Hvis I bryder det bånd, hvis I kaster vrage på moral og religion, er der kun tomhed tilbage, og da er det, man må forfalde til surrogaterne.

De små selvbedrag er en del af jer allerede ofre for; der er nogle af jer, der rask væk overtræder regler og forbud med stor arrogance. Så længe det er de små selvbedrag, er det lidt grinagtigt at se store børn træde over grænsen for de regler, der er givet; jeg har haft mangen en stille morskab over at se jer, når I foretager jer ting, som I godt véd, at både jeres forældre og jeres skole er imod, samtidig med at I tror, at nu er I selvstændige. I ser meget grinagtige ud, når I gør det; og så længe det blot er små barnlige overtrædelser, kan vi more os over at se det.

Men jeg kan nu formulere mit andet ønske, som har karakter af en advarsel: Vogt jer for de falske profeter, der vil provokere jer til at bryde alle båndene og overtræde alvorlige forbud og påbud fra den værnende generation. Der er mange af disse falske profeter, og de taler godt for sig; det er dem, der ikke alene vil have jer til at bryde båndene til forældregenerationer, men også det bånd, der gennem moralen går til religionen. Men et samfund uden religion er ikke noget samfund; der kan mennesker ikke leve; så det bånd skal I lade være med at bryde, før I har et, der er bedre.

Jeg indledte med at sige: Så længe der findes en blomst, kan drømmen om en højere verden ikke dø. Jeg kan nu slutte med at sige: Så længe der er unge mennesker, der i tro på en guddommelig magt søger at finde en mening bag det kaos, verden tilsyneladende ligger i, kan håbet om en bedre verden ikke dø.

Gå ud i dagligdagen med åbne øjne og vågent sind. Bevar jeres lyssyn og friske humør i brydningsårene fremover. Til lykke med eksamen.

E. Basse

Nogle meddelelser fra skolen

Ryomgaard Realskole er en selvejende institution. Forældre med skolesøgende børn er automatisk medlemmer af institutionen. Som medlemmer kan desuden optages kommuner og personer, som har interesse i skolens arbejde og ønsker at støtte dette, mod et indskud på 100 kr. (kommuner dog mindst 1000 kr.). Der påhviler ikke medlemmerne noget økonomisk ansvar ud over det betalte indskud.

At skolen er en selvejende institution vil sige, at ingen enkelt person eller gruppe af personer kan have noget økonomisk udbytte. Eventuelt overskud kan udelukkende kun anvendes til undervisningsformål og til udbedring af skolen. Skolens regnskab kontrolleres af statsautoriseret revisor.

Den økonomiske styrelse ligger i hænderne på en bestyrelse. Hvert tredje år afholdes valg af bestyrelsesmedlemmer på en generalforsamling, og bestyrelsesmedlemmerne vælges blandt institutionens medlemmer. Den nuværende bestyrelse har følgende medlemmer:

Landsretssagfører K. Vester-Petersen, Randers (fmd.).

Købmand Aksel Gerstrøm, Auning.

Dyrlæge Peter Rasmussen, Kolind.

Arbejdsmand Henry Hald, Ryomgaard.

Gårdejer S. P. Sørensen, Koed.

Fru Lykke Harder, Ryomgaard.

Tømremester E. Nielsen, Mørke.

Skolens faglige og pædagogiske ledelse og daglige administration varetages af skolebestyreren, der er ansvarlig over for Undervisningsministeriet.

Skolebestyrer E. Basse Kristensen træffes som regel hver skoledag kl. 12,05–12,45 på skolens kontor (tlf. 39 40 02).

Undervisningen

Skolens formål er at drive eksamensberettiget realskole eller anden skoleform efter bestyrelsens nærmere bestemmelse og med undervisningsministeriets godkendelse.

Skolen omfatter alle klasser fra børnehaveklasse til III real-klasse samt 8., 9. og 10. klasse, hvori der undervises til teknisk forberedelseseksamen og udvidet teknisk forberedelseseksamen.

Undervisningen følger folkeskolelovens krav, så der gives et bredt tilbud om valgfrie fag i 8., 9. og 10. klasserne; men der lægges fra skolens side stærkest vægt på de grundlæggende fag dansk, regning og sprog.

Skolebetalingen

Skolebetalingen omfatter både undervisningspenge og bogleje. Den årlige betaling er følgende:

Børnehaveklassen	kr. 525
1. klasse	— 525
2. klasse	— 546
3. klasse	— 556
4. klasse	— 577
5. klasse	— 598
6. klasse	— 609
7. klasse	— 630
8. klasse	— 840
9. klasse	— 850
10. klasse	—
1. real	— 872
2. real	— 861
3. real	— 861

Skolepengene opkræves i 10 rater og forfalder forud. Ved indbetaling på giro 389 13 er postvæsenets kvittering gyldig over for skolen.

Indmeldelser

Indmeldelser til og forespørgsler om Ryomgaard Realskole rettes til skolens kontor. Indmeldelser modtages normalt til et skoleårs begyndelse, men kan dog modtages hele året — i real-

klasserne kun, såfremt eleven kommer fra tilsvarende klasse-trin på en anden realskole.

Undervisningspligtig er det barn, der er fyldt 7 år inden 1. august, og berettiget til at komme i skole er det barn, der fylder 7 år senest den 31. januar i det første skoleår.

I børnehaveklassen optages børn, der ved skoleårets begyndelse er fyldt 5 år; det er forudsat i loven om børnehaveklasse, at eleven skal gå i 1. klasse på den skole, hvis børnehaveklasse han er indmeldt i.

Udmeldelser

Udmeldelser i skoleårets løb modtages normalt kun ved flytning til anden skole.

Udmeldelse skal foretages af elevens forældre (værge).

Ordensregler

1. Alle skal møde på skolen 5 minutter før den fastsatte skoletid, med mindre tog og rutebil gør dette umuligt. Elever, der kommer med tog og rutebil, skal straks begive sig til skolen.
2. Eleverne må ikke forlade skolens grund i skoletiden uden tilladelse. Tilladelse opnås normalt kun efter anmodning fra hjemmet. Undtaget fra denne regel er elever fra Ryom, der må gå hjem i fritimer.
3. Eleverne skal forlade undervisningslokalet i frikvarteret. Tilladelse til at blive inde gives kun efter hjemmets anmodning. I mellemtimer må eleverne kun opholde sig inde efter henvendelse til viceinspektør eller gårdvagt.
4. I tilfælde af sygdom må meddelelse herom tilstilles skolens leder eller klasselæreren.
5. Efter anmodning fra hjemmet kan en elev fritages for gymnastik i én uge ad gangen. Skønnes fritagelsen at skulle vare mere end fire uger, kan eleven kun fritages ved at møde med lægeattest (ministerielt cirkulære af 8. april 1968). Blanket til lægeattest skal afhentes hos gymnastiklæreren.
6. Der gives normalt ikke fri for skolegang. I anledning af »store« familiebegivenheder kan en elev undtagelsesvis få fri. Ønskes en elev derudover en enkelt gang fritaget, gives tilla-

delse *kun* efter henvendelse fra hjemmet til kontoret senest dagen før.

7. Elever skal følge de anvisninger, lærerne giver dem med hensyn til arbejde og forhold i klassen. De skal i alle forhold vise god opførsel.

8. Alle har pligt til at opføre sig hensynsfuldt mod deres kammerater.

9. Beskadigelse af skolens materiel er selvfølgelig forbudt. Eventuel beskadigelse (knuste ruder o. lign.) kræves erstattet.

10. Bøger skal være forsynet med helt og rent omslag med navn og klasse påtegnet. Lånte bøger, der bliver borte eller beskadiges, skal erstattes. Bøger man har lånt af skolen, må ikke forsynes med overskrivninger.

11. Bortkomne ting kan kun forventes eftersøgt, såfremt de er forsynet med navn.

12. Penge må ikke opbevares i overtøj og tasker, men overgives til en lærer til opbevaring. Skolen påtager sig intet ansvar for ting og penge, der bliver borte på skolen. Indsamling af penge må ikke finde sted uden skolebestyrerens tilladelse.

13. Eleverne skal skiftevis en uge ad gangen fungere som ordenstilsyn i klassen, med mindre andet bliver bestemt for vedkommende undervisningslokale.

14. Skolebestyrerens kontor er kun åbent for eleverne om morgenen og i første frikvarter.

Færdsel til og fra skolen

Ryomgård Realskole er så vidt vides den første skole i Danmark, der oprettede færdselspatrulje, idet skolens lærere modtager togrejsende elever på stationen om morgenen og ledsager dem dertil efter skoletid, ligesom der er færdselsvagt ved skolens indgang, hvor eleverne passerer Vestergade.

Denne lærervagt på gaden er i år blevet erstattet af en elevfærdselspatrulje efter elevrådets eget ønske.

Ingen elev må forlade skolen om eftermiddagen, før færdselspatruljen er til stede. Dette gør vi for at forebygge færdselsulykker. Skolen forventer, at eleverne også på den øvrige del af deres skolevej iagttager færdselsreglerne og i det hele optræder, så andre trafikanter kan være tjent dermed.

Forsømmelser

I almindelighed er sygdom den eneste gyldige grund til forsømmelse; dog kan skolen i enkelte tilfælde fritage en elev, men kun efter henvendelse fra hjemmet. I alle tilfælde skal der gives skolen meddelelse om fravær, enten skriftligt eller telefonisk.

Alle forsømmelser bogføres og indberettes til ministeriet, og bliver de for talrige, forbeholder skolen sig ret til at betragte eleven som udmeldt.

Ved smitsomme sygdomme iagttages de regler, som indeholdes i ministeriets bekendtgørelse desangående.

Forsikring

Skolen har tegnet en ansvars- og ulykkesforsikring, der dækker for skader, eleverne måtte forvolde eller blive offer for på skolen samt undervejs mellem hjem og skole (men naturligvis ikke for, hvad der måtte ske i hjemmet); desuden dækker den under fælles udflugter under læreres ledelse. Erstatningskrav rettes til selskabet af skolen, men kun *efter henvendelse fra forældrene*. Betaling for denne forsikring er indbefattet i skolepengene.

Tøj- og brilleskader under leg dækkes normalt ikke.

Vidnesbyrd og kontakt mellem hjem og skole

Standpunktskarakterer gives tre gange om året. Standpunktsbøgerne skal forevises hjemme og senest 8 dage efter tilbageleveres til skolen med forældrenes underskrift.

I hovedskolen udtrykkes standpunktet i ord i en fempunktsskala, der grupperer sig om bedømmelsen »tilfredsstilende« som udtryk for et standpunkt i midten.

Efter 7. klasse bliver elevernes standpunkt bedømt efter den karakterskala, der er udformet i ministeriets bekendtgørelse af 4. februar 1963.

Dette er en ren talskala på 10 trin, der benævnes: 13 – 11 – 10 – 9 – 8 – 7 – 6 – 5 – 3 – 0. I grove træk kan skalaen forstås således: Tallene 7, 8 og 9 kan betegnes med ordet »mid-del«; 10, 11 og 13 kan kaldes »udmærkede«, og 6, 5 og 3 betegnes »usikre«; 0 bruges om den helt uantagelige præstation.

Ud over den kontakt mellem hjem og skole, der ligger i, at skolen således meddeler elevens standpunkt, holder alle lærerne »åbent hus« på skolen den første torsdag i månederne oktober, november, december, februar, marts og april – hver gang kl. 19,30–21; og disse kontaktaftner opfordres forældrene til at gøre flittigt brug af. Engang imellem indkalder skolen også til samlede forældremøder for de enkelte klassers forældre.

Forældreråd. Den seneste lov for private skoler delegerer en del opgaver ud til forældreråd.

Fra skolens side traf vi derfor straks forberedelser til at få dannet et forældreråd. Der blev nedsat et udvalg med den opgave at udarbejde forslag til vedtægter for forældreråd.

Da der et par steder i den nye lov kan herske tvivl om, hvordan den skal fortolkes, har der været rettet henvendelse til ministeriet om fortolkning af de uklare punkter, og endelig dannelsen af rådet har været udskudt for at afvente et fortolkende cirkulære fra ministeriet. Dette foreligger endnu ikke, og efter aftale mellem udvalget, skolens bestyrelse og skoleledelsen vil vi her i efteråret tage skridt til at få forældrerådet oprettet.

Til skolen er knyttet følgende legater:

- 1) Skolebestyrer Axel Munchs mindelegat. Der uddeles hvert år ved skolens translokation en legatportion på 50 kr. til den elev, der opnår den største eksamen. Overrækkelsen foretages af elevforeningens formand.
- 2) Skolebestyrer Axel Munchs friplads. – Fripladsen, der ydes af Ryomgård Realskole, uddeles af elevforeningen, til hvem ansøgning om friplads indsendes, efter at bestyrelsen i de lokale blade har bekendtgjort, når fripladsen er ledig, og tidspunktet for ansøgningsfristens udløb. Fripladsen omfatter fri skolegang på Ryomgård Realskole og skal tildeles en værdig og ubemidlet elev fra 5. klasse eller derover.
- 3) Skolebestyrer Søren Vester-Petersens mindelegat. Legatet tildeles en elev i 2. real eller 8. klasse. Legatet kan ikke søges. Ryomgård Realskoles lærerråd udpeger legatmodtageren. Ved udvælgelsen lægges der vægt på, at legatmodtageren har vist sig i besiddelse af gode menneskelige egen-

skaber, har passet sit arbejde samvittighedsfuldt, udnyttet sine evner, udvist en naturlig og høflig optræden samt været medvirkende til at skabe et godt kammeratskab og et positivt arbejdsklima i sin klasse. – Legatet overrækkes ved translokationen.

Det offentliges tilskud til fripladser til elever i private skoler er lovfæstet i forskellige love.

Fripladstilskud til hovedskolernes elever har der hidtil ikke været givet. Sidste år kom en nyordning, idet ministeriet bevilgede et mindre beløb til dette formål; beløbet skal først og fremmest dække søskendemoderation samt enkelte andre fripladstilskud til børn fra mindrebemidlede hjem; og hensigten er at modvirke social skævhed i de private skoler.

Foreløbig kan beløbet ikke dække søskendemoderation, hvis alle forældre med flere børn på skolen skulle have rabat. Da der jo meget gerne skulle være mulighed for at give rabat til enkelte elever fra hjem med de laveste indtægter, må vi fortsætte med kun at give søskenderabat efter ansøgning fra hjemmet; denne ansøgning om søskenderabat skal kun indgives én gang; eleven beholder sin søskenderabat (200 kr. årlig), så længe der er søskende på skolen. Ansøgning om søskenderabat skal ikke ske på officielle ansøgningsskemaer, og den skal ikke ind til tilskudsnævnet. Vil man derimod ansøge om anden fripladstilskud end søskenderabat, skal der udfyldes et skema, som udleveres på skolen. Eleverne får besked, når skema kan fås.

De private skolars organisationer arbejder på at dokumentere over for myndighederne, at behovet er langt større; og vi håber, beløbet kan sættes betydeligt i vejret de kommende år.

For 8. og 9. klasse samt 1. og 2. real findes der en ordning, hvorefter kommunerne kan give støtte til fortsat skolegang. Det er hjemstedskommunerne, der skal bevilge denne støtte, og skolen har ingen indflydelse derpå. Ansøgning skal indgives på særligt skema, i oktober måned. Skolen vil søge at fremskaffe skemaer og give eleverne besked. Midtdjurs kommune har for i år vedtaget at yde støtte til elever, hvis forældres skattepligtige indkomst 1970 er 28.000 kr. og derunder.

Den tredje ordning gælder kun 10. klasse og 3. real. Denne

årgang er fra i år kommet ind under Statens Uddannelsesstøtte, som yder legater til studerende, hvis forældres og egne økonomiske forhold opfylder visse krav. Der er i den anledning oprettet et stipendienævn på skolen, bestående af tre elever, to lærere og bestyrelsens formand, hvis opgave er at underrette eleverne om mulighederne og at gennemgå ansøgningerne.

Skoleåret og ferieplan

Skoleåret skal være på 200 effektive skoledage. Det vil sige, at der af de 200 dage ikke må tages dage til aktiviteter, der ikke er undervisningsprægede.

Undervisningsministeriet fastsætter dato for sommerferiens begyndelse og dens ophør. Desuden udsendes der hvert år en vejledende ferieplan. Ryomgaard Realskole vil i hovedsagen følge ministeriets vejledende ferieplan; dog kan der blive tale om en »vinterferie« en uge i februar. Argumentationen for en sådan vinterferie er dette, at vi har mange elever, der har søskende på omegnskommuneskolerne; vedtager disse at give vinterferie, er det uheldigt for disse hjem, at deres skolesøgende børn har fri på forskelligt tidspunkt.

Den daglige undervisningstid er fra kl. 8,30 til 14,10 – for en del elever i 8., 9. og 10 årgang til 15,10.

Ledelse og lærere

Bestyrelsens formand: Landsretssagfører K. Vester-Petersen, Randers (tlf. 42 60 00); varetager økonomiske sager.

Skolebestyrer E. Basse Kristensen (tlf.: skolen 39 40 04, priv. 39 41 47); varetager pædagogiske sager og daglig administration.

Viceinspektør K. Basse Kristensen (tlf. 39 41 35); varetager vikarproblemer og skemaproblemer.

Lærerne:

Jette Andreasen (lærereksamen, ansat 1966) orientering, håndarbejde, tysk.
Inger Budolfson (universitetsstudier, ansat 1965) fransk, latin, engelsk, tysk, dansk.

Kirsten Geertsen (småbørnslærerindeeksamen, ansat 1970) sang og musik, formning, dansk.

Dorthe Handberg (lærereksamen, ansat 1969) husgerning, regning og matematik, fysik.

Stig F. Jensen (gymnastiklærereksamen, ansat 1964) gymnastik og idræt, geografi, fysik.

Klaus V. Klinkby (Elbæk-læreruddannelse, ansat 1962) dansk, religion, historie, sløjd.

Tove Korfitsen (lærereksamen, ansat 1970) specialundervisning, dansk, regning, sang.

Ejv. Basse Kristensen (lærereksamen, ansat 1948) dansk, biologi, regning.

Emmy Basse Kristensen (lærereksamen, ansat 1949) dansk, skrivning, regning, historie.

Inge Basse Kristensen (lærereksamen, ansat 1964) håndarbejde, tysk, biologi, geografi.

K. Basse Kristensen (lærereksamen, ansat 1947) regning og matematik, geografi.

Lene Basse Kristensen (lærereksamen, småbørnslærerindeksamen, ansat 1948) alle fag i begynderklasserne.

Rikke Lauritzen (lærereksamen, ansat 1969) tysk, fransk, dansk, geografi.

Else Merete Mariager (småbørnslærerindeksamen, ansat 1971) børnehaveklassen, formning, orientering, religion.

Birgit Nielsen (Elbæk-læreruddannelse, ansat 1961) dansk, historie, gymnastik.

Agnete Buhl Pedersen (lærereksamen, ansat 1971) formning, tysk, engelsk, latin.

Anders V. Pedersen (lærereksamen, ansat 1971) orientering, biologi, engelsk, dansk.

Søren Søb (faglærereksamen, pædagogikum, ansat 1962) regning og matematik, fysik.

Fanny Højholt Sørensen (lærereksamen, ansat 1950) engelsk, geografi, gymnastik.

N. A. Højholt Sørensen (lærereksamen, ansat 1948) maskinskrivning, regnskabsføring, formning, regning og matematik, religion.

Eva Zachariassen (lærereksamen, ansat 1971) regning og matematik, fysik, husgerning.

Skolereformer

Med næste skoleårs begyndelse skal der ske store forandringer i den danske folkeskole. Realeksamen skal forsvinde. 7 års undervisningspligt skal erstattes af 9 års undervisningspligt. Liniedelingen i alment og bogligt orienteret linie skal ophøre og niveaudeling træde i stedet. Enhedsskolen skal opstå.

Alt dette og mere til har enhver nu gennem aviser og radio i længere tid stiftet bekendtskab med. Mange andre undervisningsspørgsmål har i pressen været drøftet, en del har afstedkommet heftig polemik (kristendomsundervisningen, seksualoplysningen); og undervisningsministeren har udsendt et notat om det nye, der skal komme.

Men ret meget konkret har vi på skolerne ikke fået at arbejde med endnu. Så det er nok tvivlsomt, at der allerede til sommerferien 1972 vil ske ret meget nyt.

Jeg vil prøve at ridse nogle hovedlinier op for det, der skal komme.

Efter nugældende lov kan elever gå ud af skolen efter 7 års undervisning. Fra det tidspunkt, hvor de nye forslag ophøjes til lov, skal alle gå i skole i 9 år. Der er nu kun ca. 5 procent, der forlader skolerne efter 7 år, så stor forandring giver dette næppe; blot har der været udtrykt ængstelse for, at de sidste 5 procent er dem, der er mest kede af at gå i skole, og at de derfor vil ødelægge det for de andre – mon det bliver så galt?

Dernæst skal delingen i reallinien og den almene linie op-høre; alle eleverne i en klasse skal fortsætte samlede; og da de skal fortsætte samlede, har det stået planlæggerne klart, at der ikke kan stå en realeksamen som mål, idet alle jo ikke kan nå dette mål. Den sammenholdte klasse har været planlæggernes hovedmål; og så har andre hensyn måttet vige.

Delingen efter 7. klasse, som den har været praktiseret siden skoleloven af 1958 trådte i kraft, har næppe altid været heldig; og i hvert fald har den været ubehagelig for skolens folk at skulle foretage. Dertil kommer, at erhvervslivet ikke altid har taget lige venligt imod elever fra den almene linie. Så delingens ophør skal næppe hilses uvelkommen.

Som erstatning skal der iværksættes noget, der kaldes niveaudelt undervisning: undervisning på hold, der sammensættes efter elevernes forskellige evner og interesser; og der skal i alle fag oprettes hold, der undervises på samme niveau som nuværende realelever, og afsluttende prøve på samme niveau som realeksamen skal kunne tages i alle fag.

Hvad disse reformer vil indebære for en skoleform som vor, kan på nuværende tidspunkt ikke forudses.

E. Basse

En skoledag

1. lektion. Matematik.

Eleven:

Første time! Skønt! – Og så især matematik med skolens mest vakse lærer. »Hrmpf!« Han triner morgenfrisk ind ad døren: God morgen! – Efter en halv times længselsfuld venten fra vor side siger han: »Sæt jer!« – Og så begynder han at undervise på sin sædvanlige underholdende måde. (Snork!) – Ligninger, kvadratrødder! – Sikke et tempo han har på; man kan slet ikke følge med. – Gud, der sidder Arnold og sover. Bare »den vakse« nu ikke ser ham! – Oppe på katederet ligger en bunke hæfter og venter på at blive smidt rundt til os. Ih, hvor han nyder at vise, hvor »dygtig« han er til at kaste! – Nu er der kun 1 minut tilbage, vi kan lige nå at slumre lidt endnu. Det ringer, juhu! – Han fortsætter selvfølgelig, som han plejer. Vi sidder som på nåle, der er gået 3 minutter over tiden. – Endelig slipper vi!

Læreren:

Nå, mon IIIr er vågnet op til dåd? – Jeg skal gennemgå kvadratrødder i dag, så det gælder om, at de er »vakse«. »God mor-

gen.« – Mens jeg tager hæfter og bøger frem, kan de såmænd godt tåle at stå op. – Det kan være, det kan vække én eller anden! – »Sæt jer!« – Sikke sløve de ser ud! – Jeg synes ellers, mit tempo er kvikt, og kvadratrødder kan de alle lære hurtigt. – Nå, de skal jo også have deres hæfter tilbage. – Det giver god øvelse i diskoskast! – Nå, Arnold tror ikke, jeg har opdaget, han sidder og sover! – Hva'? Ringer det allerede? – Men jeg fortsætter, til jeg er færdig!

Tolvsang.

Eleven:

Klokken ringer. Vi dasker ud, ned eller op til salen, hvor morgensangen skal foregå. Vi sætter os på vore sædvanlige pladser i midten – lærerne udenom. Snakken går livligt, men afbrydes pludselig, som om én havde råbt »Ti stille«. – Bestyreren står foran talerstolen: »Dagens nødtjeneste,« oplysninger til eleverne, teatertur på onsdag. – Bestyreren nikker højtideligt til forsangeren, som med besvær rejser sig fra sin dejlige stol og nikker tilbage til bestyreren, som så drejer sig og går hen til sin plads. Forsangeren meddeler med fynsk accent, at vi synger nr. 81. – Klaveret er låst. – Nøglen må hentes, og endelig slår pianistinden tonen an. – Skønt med alle de vers! Så bliver næste time gudskelov ikke så lang!

Læreren:

Nu sidder IIIr igen og hvisker i stedet for at synge med! – Og så knager de med bænke, så ryglænet er ved at falde af. – Ih, alle de vers! – Det er da for galt. Så bliver næste time så kort! – Og jeg *skal* have lektien igennem, ellers når vi ikke vores pensum!

2. lektion. Engelsk.

Eleven:

I klassens forvirrende larmen bliver døren åbnet, og læreren står iblandt os. Vi prøver altid at nå vores stole og få bøgerne frem, inden læreren har gennemgået den nye lektie, men altid forgæves! Da læreren kan tage overtøj af, tage bogen frem og gennemgå lektien på én gang, har vi ikke en chance! – Arnold

bliver hørt, men har som sædvanlig ikke forberedt sig, og det går skidt. Pyha, mon læreren træner til maratonkonkurrence i engelsk? – Vi sidder og venter på klokken, men læreren ser, at der er 1 minut tilbage, og selvfølgelig skal den nye stil gennemgås, og det kan vi sagtens nå, siger læreren! Denne person må have et kondital på over 90 med de hastigheder, der arbejdes med!

Læreren:

Nå, jeg kan sagtens nå at gennemgå ny lektie, mens jeg tager frakken af. – Se, det var dét! – Jeg synes, IIIr er så langsomme i optrækket! – Nu må jeg hellere høre, om Arnold for en gangs skyld kan sin lektie! Nej, selvfølgelig ikke; men han blev da flov! – Jeg kan nok nå at høre 6 andre. – Nå, nu ringer det, så må jeg lige have gennemgået den nye stil i en fart!

3. lektion. Geografi.

Eleven:

Hva' skal vi ha' nu? – G-e-o-g-r-a-f-i. – Åh! – Op ad trapperne til GH. – Man klasker taskerne på bordet. – Har vi noget for? Har vi? Det passer ikke! Gør det? Hvad side? Nå, det har jeg kikket på. – Han hører os nok ikke i dag. – Så, nu kommer han ganske roligt op ad trapperne. Han har karakterbogen med i dag! – Hvem skal op? Jeg! – Åh, nej, mig igen! Kolindsund? Hvor er det nu, det ligger? Fornæs? Det må være på Bornholm! – Hvad spurgte han nu om? Jeg mumler noget. Endelig! Så slap jeg. Nå, det er jo ikke første gang, jeg har fået 3! – – Det ringer! Skønt!

Læreren:

Det glæder mig, at de tier, når jeg kommer! – Hvor ser de IIIr trætte og sløve ud. Men nu skal jeg vække dem! Jeg skal høre ham dér i dag til en afveksling. Det ser ikke ud til, han kan noget af det. Men han skal have lov til at snakke, og når han så er færdig, siger jeg bare: »Hvorfor ikke?« – Jeg venter lidt. – Han siger ikke et ord! – Ja, så gider jeg ikke høre ham. Hvem skal jeg nu plage? – Nå, nu ringer det, det var en skam!

4. lektion. Biologi.

Eleven:

Nå, nu ringer det ind. – Vi skal i Samlingen! – Nu kommer læreren ind. Hun tager en runde i klassen. – Frem med biologibøgerne! – Et øjeblik stilhed! – Så haler læreren den ene efter den anden op, men lektierne er ikke forberedt for godt, så fangsten er ikke så stor. – De, der sidder nede bagved, kan sagtens. De forbereder lektie til næste time. – Puha, hvis bare man kunne få lov at sove! Man bliver så sløv og døsigt af al den naftalinlugt! – Hvis ikke gulvbrædderne knager engang imellem, er det svært at holde sig vågen. Nå, heldigvis, nu ringer det! – Vi storker ud af klassen. – Luft! – Luft!

Læreren:

Mon IIIr kan deres biologilektie i dag? – Jeg prøver at høre én fra den bagerste række. – Nå, det gik ikke særlig strålende! – Jeg tror nu, vi skal have flyttet bordene om her i Samlingen, for de nederste rækker følger overhovedet ikke med i, hvad der foregår heroppe ved katederet. – Og gulvbrædderne knager så meget, hvis man hele tiden skal rende ned og vække dem, der sidder bagerst!

Middagsfrikvarter.

Eleven:

Øv, nu skal vi igen ind i den stank: røget makrel og meget andet! – Lige til at miste appetitten! – Det er heller ikke særlig sjovt at have en lærer til at rende rundt og inspicere vores madpakker og sende tyk cigaros ned over æggemadderne! – Nå, jeg må se at få spist det, jeg ikke nåede i fysiktimen! – Mon han snart lukker os ud? – Jubi! Nu rejser formændene sig. – Og så ud i den friske luft!

Læreren:

Nå, så må jeg op i oseriet! – Jeg har heldigvis min cigar, så er lugten ikke så slem. – Som sædvanlig en forbandet larm, indtil de ser mig. – Ha, ha, hvilken respekt! – Det sætter altid mit humør i vejret. – Sikken en lille gris! At tabe en rødkålsmad

på gulvet! – Men hvad er det, han gør? Sparker han det ikke ind under radiatoren? – Ja, lille ven, det så jeg! – Sjovt som børn kan skifte ansigtsfarve forbløffende hurtigt! – Puha, han samler det op med fingrene! – Jeg går en runde, og så kan jeg vist godt smide dem ud. – Det er vist godt koldt i dag. Så er jeg vel nødt til at gå min sædvanlige udsmidningsrunde. – Hvor jeg i grunden elsker den tur! – Det er skønt at se eleverne styrte ud som hønsene for den store stygge ulv. Ha-ha!

5. lektion. Historie.

Eleven:

Det ringer, og vi farer til klasseværelset for at læse på dagens lektie, som handler om revolutionen i Rusland, og så er der mindst 100 årstal! – Læreren kommer ind, sætter tasken på katederet og finder den orange bog frem, mens vi bliver mere og mere nervøse. Efter lang tids søgen i bogen finder hun sit bytte. – Pyh, jeg slap heldigvis denne gang, så jeg sidder i mine egne tanker, da der pludselig lyder et brøl fra læreren. – Min stakkels kammerat kunne ikke svare på, om en regnfrakke var luksus i Rusland under zar Nikolaj den 2. – Nu begynder læreren at lire en hel masse af sig, og vi grifler og grifler! – Bare det snart ringede! – Øv, vi får 30 sider for til næste gang + alt det nedgrifledede.

Læreren:

Åh, nu har vi spildt 5 minutter med den opstilling i gården. Den tager alt for lang tid. – Jeg skal have hørt et par stykker i den russiske revolution. – Det er jo meget nemt, så dét må de da kunne. – Nej, det er da forbistret! – Han kan ikke engang svare på, om regnfrakker var luksus under zardømmet. – Vi *skal* have tid til at skrive en hel masse ned til næste gangs lektie. – Gid de kunne skrive lidt hurtigere! – Ja, dette her + 30 sider i bogen til næste gang.

6. lektion. Husgerning.

Eleven:

Så skal vi ha' husgerning. Vi maser ind i køkkenet. Hvad skal vi ha' at spise? – Maden bliver skrevet op på tavlen, og vi

siger øv! eller uhm! alt efter hvad der står. – Vi skal lave suppe og bage småkager. I flere minutter hersker der vild forvirring, og så går vi i gang. – Så, nu er melbollerne til suppen færdige. Vi kommer dem i hver sin gryde med vand og får strenge formaninger om, at vandet ikke må koge. – Pludselig hører vi et kobrøl fra lærerinden. Klassens eneste dreng har ladet vandet koge – og melbollerne er allerede så store som tennisbolde. – Han udstøder et jubelskrig! – Raseriudbrud fra lærerinden! – Så skal der bages. Mens vi står og laver småkagedejen, går vores lærerinde ud. – Smask! Ejermanen til de forstørrede melboller har ramt en af pigerne i hovedet med en klat dej. – Et øjeblik efter ryger dejklatterne rundt i rummet. Pludselig bliver en dejklat siddende fast i loftet. – Nu kommer lærerinden! – Vild panik! – Vi skæver nervøst mod klatten i loftet. Mon hun ser den? – Det gør hun! Tænk, at nogen kan se så forkert ud i hovedet! – »Fjern den!« lyder ordren. Resultatet: Dejklatten bliver tværet endnu mere ud på loftet. Lærerinden bliver mere og mere skæv i femøren. – – Endelig efter mange strabadser er vi færdige til at spise. – Og så opvask under råben og skrigen og slåssen med karklude!

Læreren:

Bare de nu ikke ødelægger de melboller! – Ja, selvfølgelig skulle det være klassens eneste dreng, der ødelagde dem! – Mon jeg kan vove at forlade dem bare ét eneste øjeblik? Jeg skulle lige over på lærerværelset og hente en opskrift på småkager. – – Nå, jeg har ikke været længe væk, og her ser da meget fredeligt ud! – Men du godeste! Hvad er det oppe i loftet? – Man kan da heller aldrig vende ryggen til de unger en eneste gang! – – Så, nu er vi heldigvis snart færdige! – Mon det virkelig er nødvendigt at larme sådan ved opvasken? –

III real.

Pluk fra skolens dagbog

Oktober 1970

1. 1. forældrekonsultationsaften. Forældrekonsultation er en nydannelse for skolen her – et tilbud fra lærerrådet om endnu en kontaktform mellem skole og forældre. Lærerrådet har vedtaget at afsætte en månedlig aften med fast træffetid. Hver lærer får tildelt et lokale; alle forældre har gennem børnene fået besked herom. Der var ikke just stort besøg på denne første aften; men ordningen blev velvilligt modtaget af de få, der kom. Vi sætter vor lid til fremtiden!
- 2.–3. Danmarks Realforening holder årsmøde i København. Skolebestyreren deltager i bestyrerforeningens møde, og hr. Stig Jensen i lærerforeningens generalforsamling.
4. Flaget op for konfirmanderne.
12. 3. klasse tager på ekskursion til Mejlgård skov og strand under ledelse af fru Lene Basse Kristensen. De unge ekskursionsdeltageres egne beretninger findes i årsskrift 1970.
14. 8. klasse på virksomhedsbesøg i Århus. Besøg på Sabro – med omvisning ved dette skrifts medredaktør, Jørgen Pedersen (årg. 67). Besøg på blomsterudstillingen. Ledere: fru Andreassen og hr. Klinkby.
26. Første nummer af elevbladet »Ramaskriget« udkommet. – Spændende om det er kommet for at blive!
27. Skolesceneforestilling i Århus. H. Laxness: Duefesten.
29. Hr. Stig Jensen valgt til formand for »Amtsudvalget for skoleidræt« for Århus amt.

November

5. Forældrekonsultation om aftenen. Der var da enkelte gæster!

5. Om eftermiddagen generalprøve på skoleteaterforestillingen »Pinafore«. Kommunens pensionister inviteret, mens vi har sagt nej til børn og andre, der har forespurgt.
5. Møde på kommunekontoret mellem borgmesteren, kommuneingeniøren, skolens formand og skolebestyrelsen om udfærdigelse af skøde for mageskifte og køb af jord (sportspladsen m. m.).
- 6.-7. Skolefest, fredag for de små, lørdag for de store – begge aftener med forældre. Teaterforestillingen »Den gode fregat Pinafore« fik en helt exceptionel god fremførelse begge aftener for et talrigt, særdeles lydhørt og medlevende publikum. Instruktion som sædvanlig hr. O. Jensen; musikledelse fru Budolfsen. – For første gang kunne hele festen afvikles på skolen, idet den nye scene i salen med denne forestilling fik sin indvielse. – Efter forestillingen begge aftener dans i gymnastiksalen, hvis gulv i festens anledning var blevet dækket til med beskyttende plader. – I de nærmestliggende klasselokaler i den nye bygning serveredes – traditionen tro – kaffe, pølser og sodavand. – Helt igennem et par vellykkede festaftener.
8. »Pinafore« opføres som offentlig forestilling. Salen fuld – pakket så tæt, som vi aldrig har set det før.
9. Uddelt 62 skoleidræts diplomer til drenge, der har bestået idrætsmærkeprøverne i 1970.
18. Hr. Ole Ditlev Jensen pludselig død. Budskabet nåede skolen op ad formiddagen. Flaget gik på halv; eleverne blev sendt hjem – mange af dem i umådelig sorg. Skolen lukket også for i morgen.
23. Hr. O. Jensen bisættes fra Kolind kirke. Meget stort følge. Pastor Tolstrup talte over gårsdagens tekst – neutralt, men smukt. Skolebestyrelsen udtalte mindeord ved båren. Elevforeningens fane fulgte Ole Jensen til graven.
En særdeles værdifuld arbejdskraft for skolen er borte. Æret være hans minde! (Mindeudtalelse af skolebestyrelsen findes i årsskriftet for 1970).

Før sommerferien

Foto: K. Basse

- 24.–25. Arbejdet skal gøres; livet skal gå videre. Der søges kontakter med ansøgere til at overtage hr. O. Jensens timer.
30. Studerende ved Århus Universitet, frk. Helga Boisen tiltræder en stilling, der med visse skemaomlægninger dækker hr. Jensens timer.

December

3. Forældrekonsultation. Vist kun en enkelt mødte. Til gengæld var der så en enkelt af lærerne, der glemte at møde.
8. Lærerrådsmøde med arrangement af juleafslutning som hastesag.
11. Vidnesbyrd uddelt – forsinket på grund af de mange forhindringer, der er gået forud. Skolebestyreren talte et par alvorsord ved fællessang, og derefter uddeling ved klasselærerne.
22. Juleafslutning. Fru Geertsen stod for første afdeling: korsang og oplæsning ved et par elever. Anden afdeling lød på film. Der blev vist en film om en hare, der snød både jægeren og hunden, og en smuk farvefilm

fra Palæstina. Tredie afdeling: klasselærertime, og til sidst selvfølgelig: juletræ i salen, og hvor blev der da sunget godt med på julesalmerne. Hjem til middag. – Over middag havde lærerrådet kaldt til lærerfrokost, for at vi i fred og ro kunne ønske hinanden god jul. Desværre kom kun halvdelen af staben, og det var synd – for den anden halvdel – for det var en udmærket og fornøjelig anvendelse af 5. og 6. lektion!

Januar 1971

4. Skolen begynder. Fru Kjær syg – børnehaveklassen lukket.
5. Fru Kjær sygemeldt for 14 dage. Ellen Basse vikarierer i børnehaveklassen.
7. Flaget op, skolen fylder 58.
11. Mere sygdom, denne gang fru Lauritsen.
12. – og nu viceinspektøren.
13. Forældremøde for IIa. Skolebestyreren indleder om gymnasieproblemer.
14. 9. klasse rejser ud til erhvervspraktik. Forældremøde for IIb. Fru Højholt taler om gymnasium/III real. Begge aftner ret godt fremmøde – et par gode aftner.
18. Teateraften i Århus: »Harvey« af Mary Chase med Jørgen Ryg. God aften.
19. Erhvervsvejleder Schøler begynder orienteringen af eleverne i III real, 9. kl. og II real. (Orienteringen fortsætter d. 22., 26. og 28. jan. og slutter d. 8. febr.).
21. Forældremøde for 7b med orientering om deling og fortsat skolegang ved skolebestyreren. Nogen lunde fremmøde og megen god snak.
27. Forældremøde for 7a med orientering som ovenfor ved viceinspektøren. Meget stort fremmøde og en vældig snakkelyst.
- 29.–30. Pædagogisk stævne på Randers Realskole. 8 lærere herfra deltog; dog blev de 5 væk om lørdagen, hvilket var en skam, da lørdagens stævne var fremragende. Undervisningsminister Helge Larsen gjorde rede for tilvalgsskolen.

I sommerferien

Foto : K. Basse

Februar

3. Møde mellem kommunens kulturudvalg og skolens bestyrelse om kommunens og vore skoleplaner. Et rent orienterende møde, bragt i stand, fordi skolekommissionen har foreslået at afbryde samarbejdet med os allerede nu til sommer.
4. Forældrekonsultation. Vistnok den hidtil bedst besøgte af disse. Det betyder dog ikke, at der var trængsel og lange ventetider! Efter konsultationen et kort lærerrådsmøde, hvor skolebestyreren orienterede om mødet i går og baggrunden for dette og for en del avis-skriveri.
8. Bestyrelsesmøde med godkendelse af budget. Pedelansættelsen drøftedes, men afsluttedes ikke.
11. Lærersygdom i stor stil.
12. Gymnastiksalen udlånt til Danmarks Lærerhøjskoles Århusafdeling til kursus i eftermiddag og 7 følgende fredage.
24. Møde for 8. og 9. klasses forældre, lærere og elever. Det var dog kun et par stykker af eleverne, der var

mødt op. Foruden at være et almindeligt kontaktmøde mellem forældre og skole havde dette møde den særlige hensigt at få drøftet planen om at oprette en 10. klasse fra i sommer. Skolebestyreren gav en kort indledning til denne drøftelse. Der sporedes interesse og en gunstig og positiv stemning for en sådan skoleudvidelse; og da bestyrelsen i forvejen havde givet grønt lys, kan det vel nu betragtes som næsten givet, at vi starter en 10. klasse efter sommerferien.

26. Elevrådet havde arrangeret elevfest (lærerne var inviteret med!). Der var først tøndeslagning for de små – ledet af fru Lene Basse og fru Korfitzen. Herudover var der så dans til kl. 1, og det var en pæn fest med en ganske god deltagelse.
27. Lille afskedssammenkomst på lærerværelset for pedel Richard Pedersen, der nu tager sin afsked efter 15 års samvittighedsfuldt arbejde.

Marts

1. Ny pedel, Preben Nebel, tiltræder.
- 1.–5. Terminsprøve.
9. Lærerrådsmøde om 7. klassernes deling. Mon de nye skoleplaner skulle medføre, at det bliver sidste gang?
10. Lærerrådsmøde om gymnasieaspiranterne.
11. Flaget op for Hans Majestæt Kongen. Skolen fri.
- 18.–19. Vidnesbyrdbøger uddelt.
23. og Tonny Henriksen (årg. 65) vikarierer for fru Andrea-fremov. sen, som venter sin nedkomst.
29. Fri i anledning af dronningens fødselsdag i går.
- 30.–31. Optagelsesprøve til 1. real. 15 elever i alt var indstillet, heraf 4 fra Nimtofte, 1 fra Pindstrup og 2 fra Grenå; resten var vore egne.
30. Forældremøde for 5. klasse. Skolebestyreren melder frafald på grund af sygdom, men det klarer fru Lauritzen. Et udmærket møde.

April

- 3.–13. Påskeferie – ekstra lang.
4. Fru Andreasen har fået datter nr. 2. Til lykke!
23. Det er hr. Munchs fødselsdag i dag, og han bliver 80

Efter sommerferien

Foto: K. Basse

år. Sangkoret under fru Geertsens ledelse gik til Blåsenborg og sang nogle sange for hr. Munch. Begivenheden blev omtalt ved fællessang, og vi sang »De rejste en skole«. – Vi kunne have undt hr. Munch et bedre helbred i dagens anledning.

23. 8. klasse på virksomhedsbesøg i Randers med hr. Klinkby.

24. Gennem forårsmånederne har fru Budolfsen med en lang række elever og med fru Lene Basses bistand efter skoletid arbejdet med at indøve sang, musik, digte, oplæsning, ja, selv opera. Alt dette blev til en eftermiddagsforestilling af meget stor lødighed – for en næsten fuld sal. – Her følger det omfattende program:

Palle Schmidt: Prolog. Oplæser: Palle Schmidt.

J. Chr. Feloccio: Gigne af Sonata II – Violiner: Lisbeth Greve, Lone Nielsen, Ann Pia Nielsen, Palle Schmidt, Hans Peter Christensen. – Blokfløjter: Kirsten Rasmussen, Dorte Nielsen, Annie Thomsen, Bente Rasmussen, Hanne Haulrik, Solvejg Basse Kristen-

sen, Karin Nygård, Anne Kirsten Sørensen, Jytte Hansen, Doris Stær, Marianne Kraunsøe.

W. A. Mozart: Alleluja af Exultata. Solist: Lis Møller Frederiksen.

Melodi fra 14. årh.: De Nativitate Domini. Søren Svith, Lars Winther Nielsen, Preben Krogh, Niels Jørgen Petersen.

Erna Mathiasen: Glimt fra skolelivet.

Dorte Jensen: En drøm.

Inger Bloch Andersen: Protest mod verden.

Rita Sørensen: Liv. Oplæser: Dorte Jensen.

Fr. Schubert: Ave Maria. Solist: Lis Møller Frederiksen.

Boltenhagener Tänze IV. Violiner: Ann Pia Nielsen, Palle Schmidt, Hans Peter Christensen.

Hans Lottrup: Ingenting.

Susanne Christensen: Eksamen.

Palle Riis Andersen: !!! Oplæser: Poul Pedersen.

Joh. Strauss: Vals af Zigeunerbaronen. Klaver: Jytte Hansen, Susanne Kjær Andersen.

Fr. Schubert: Der Musensohn. Solist: Lis Møller Frederiksen.

PAUSE (ca. 10 min.).

Ludv. v. Beethoven: Menuet i G-dur. Violiner: Lisbeth Greve, Lone Nielsen, Ann Pia Nielsen, Palle Schmidt, Hans Peter Christensen. – Blokfløjter: Solvejg Basse Kristensen, Karin Nygård, Anne Kirsten Sørensen, Jytte Hansen, Susanne Christensen, Marianne Kraunsøe, Doris Stær.

W. A. Mozart: Bastien og Bastienne. Komisk opera i

1 akt. (Forkortet bearbejdelse). Medv.: Inger Bloch Andersen, Hans Lottrup, Lars Daugård.

Palle Schmidt: Epilog. Oplæser: Palle Schmidt.

Sminkører: Lone Nielsen, Ann Pia Nielsen.

Bladvender: Susanne Kjær Andersen.

Teknisk assistent: Torben Carstens.

- 26.–27. Ovenstående opførtes på henholdsvis Ryomgård og Kolind alderdomshjem. Overskuddet, 500 kr., overræktes borgmesteren til indsamlingen »Flygtning 71«.
29. Skriftlig eksamen begynder. 43 realister, 53 II real elever og 15 fra 9. kl., heraf 7 »teknikere«.

Maj

12. Afslagene til mdl. eksamen er kommet. Der skal i år ikke holdes mdl. eksamen i dansk, matematik, historie og biologi.
15. Sang- og musikstævne på Molsskolen. Fru Geertsen repræsenterede skolen med et sangkor på 40 elever.
18. Bestyrelsesmøde. Første møde, hvor kollegieplanerne drøftedes for alvor. Arkitekten forelagde et første skitseforslag. Det vedtoges at tage tårnet ned i sommerferien, idet konstruktionen stadig giver mere efter. Læreransøgerne Agnethe og Anders Pedersen og fru Eva Zachariasen var på repræsentationsbesøg ved spisningen efter mødet. De blev antaget.
19. Sidste skr. eksamen: regnskabsføring for 9. klasse. III reals og 9. kl.s sidste skoledag. Eleverne inviterede lærerne til morgenkaffe i gymnastiksalen kl. 7. – Over middag underholdt II real og 8. kl. traditionen tro en times tid i salen, og det kom de pænt fra. Dagen sluttede med fodboldkamp mellem et par udvalgte hold fra de store klasser.
26. Mundtlig eksamen begynder.

Juni

13. Søndag. 6a på cykeltur med frk. Boisen til Løvenholm, Tustrup m. m.

16. Sidste ordinære skoledag. Bogaflevering. Vidnesbyrdbøger uddeles ved skolebestyreren i salen. Viceinspektøren uddeler flidspræmier.
17. Udstillinger arrangeres af håndarbejde, sløjd, tegninger, skriftlige arbejder og andet eleverarbejde. Skolen pyntes.
18. Forældredag og translokation. 58 dimitteres. Forældredagen var ganske godt besøgt, navnlig i de små klasser. Midt på formiddagen regnvejr – ingen tvivl længere: translokationen må lægges i salen. Forud for dimissionen gav skolebestyreren en redegørelse for forbindelse med kommunen her, som jo er opsagt til den 1. august 1972 på grund af kommunens nye skole.
– Sommerferie til den 9. august.
21. Sommerferien begyndt, og som sædvanlig rykker håndværkerne ind. Denne gang gælder det tårnet – skolens ydre vartegn siden trediverne – og selvfølgelig røres der herved ved mangen gammel elevs fornemmelse af, hvordan skolen så ud – og bør se ud – men der er ikke noget at gøre ved det. Vi, der går her til daglig, tør simpelt hen ikke tænke den tanke til ende, at en skønne dag – – –! Enhver, der i de senere år har betragtet taglinien fra nord, vil ganske givet erkende, at dette billede ikke længere var nogen æstetisk nydelse. Ingen tvivl: tårnet må ned. Det viser sig også, at meget af træværket er ganske råddent. – Det blev et stort og omsiggribende stykke arbejde, måske også større end først antaget; og ikke mindre bliver det af, at vejret driller ualmindelig meget – masser af regn, mens taget er væk. Tagkonstruktionen må ændres, det meste af loftet over salen må lægges om, kuplen nykonstrueres, også GH berøres. Men hvorom alting er: vi synes faktisk, der er kommet et godt resultat ud af besværet. Set udefra tager det sig faktisk bedre ud, end vi havde turdet håbe, og salen har fået sig en vældig ansigtsløftning ved operationen. Som sædvanlig kneb det med at få sommerferien til at slå til, vi måtte starte det nye skoleår i en umalet sal – og så lukke den nogle

På kanotur

Foto: Fru Handberg

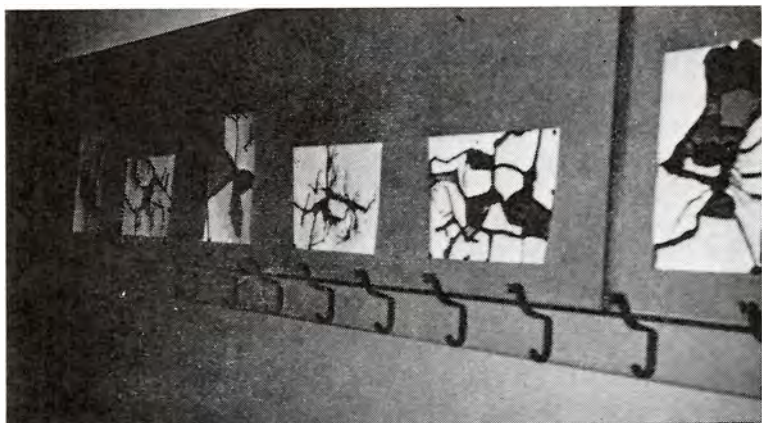
dage senere for at lade maleren komme til; men det gik jo også.

Også på andre fronter sker der noget i ferien. Hr. Stig Jensen har arrangeret en kanotur på Gudenåen fra Tørring til Silkeborg for elever fra I real og 7. klasserne. De unge mennesker, 28 i alt, ledsagedes af hr. og fru Stig Jensen og hr. og fru Handberg, og det skal have været en vældig tur med luftvendte pandekager, forvredne knæ, druknede fotografiapparater og bølger så høje som – – –; i hvert fald pegede vejret ved afgangen fra skolen i næsten alt for høj grad i retning af det våde element!

Næsten traditionen tro, efterhånden, var fru Budolfsen på Rhintur med II real. Også den var vist særdeles vellykket.

August

9. Nyt skoleår begynder med 288 elever (heraf 16 i børnehaveklassen) fordelt på 18 klasser, heraf for første gang en 10. klasse. Kun 29 nye elever startede i dag – det mindste antal i mange år. 21 lærerkræfter mødte

Kunst af vore egne

Foto: K. Basse

mere eller mindre friske og veloplagte til arbejdet – heraf fire nye: ægteparret A. V. Pedersen, fru Zachariasen og frk. Mariager. Vi håber, de må falde godt i arbejdet her. Den nye kommuneskole i Ryom, Marienhoffskolen, starter også i dag. Indvielse om eftermiddagen, hvor skolebestyreren var til stede og gratulerede lærere og skolemyndigheder med den nye, gode arbejdsplads.

10. Skolebestyreren sygemeldt, foreløbig for resten af ugen.
19. Forældre- og elevaften for Tysklandsturens deltagere, arrangeret af fru Budolfsen.

September

6. Nogle elevhold deltog i amsidrætsstævnet i Randers under ledelse af hr. Stig Jensen og fru Nielsen. Resultaterne: nå ja, de gjorde da deres bedste!
13. Skolerne i Midtdjurs kommune samles til idrætsdag i Nimtofte. Alle kommunens skoler samt Ryomgaard Realskole sendte idrætsudøvere til stævnet, og alle vi andre overværede præstationerne. Aktørerne var delt op i 4 aldersklasser, og der konkurreredes i følgende discipliner: højdespring, længdespring, 60 m løb, 80 m løb, boldkast, kuglestød og slyngbold samt til slut en

Solvejg sætter rekord i Nimtofte

Foto: K. Basse

serie drabeligt spændende stafetløb. – Vore I realer og 8. klasse var vist de af vore elever, der klarede sig bedst. De hjembragte pokaler!

Arrangørerne havde ære af tilrettelæggelsen. Afviklingen af det omfattende program gik planmæssigt. Det var et godt stævne; selv vejret skikkede sig fint – i hvert fald næsten til det sidste.

- 16.–17. Skolesceneforestilling i Århus. På programmet stod »Pallach«, et scenespil af Alan Burns og Charles Marowitz. Stykket opførtes af Århus Teaters kælderscene, og det var i hvert fald anderledes, end hvad vi hidtil har oplevet i Århus Teater. Her sad vi på skamler og ølkasser midt i salen, mens skuespillerne agerede på 4 forskellige scener omkring os, undertiden flere af dem på én gang. Der var i hvert fald god opmærksomhed fra elevernes side og også optagethed bagefter. Hvor meget man så ellers har fået med sig hjem, ja, det kan nok blive vanskeligt også for vi andre at gøre rede for.

Oktober

- 1.–3. Realskoleforeningens årsmøde i Odense. Skolebestyre-

Kunst af professionelle

Foto: K. Basse

- ren deltog i bestyrerforeningens møde om fredagen, mens hr. Klinkby repræsenterede lærerrådet ved lørdagens og søndagens møder.
3. Flaget op for konfirmanderne.
 4. Klasselærermøde for 5. kl.
 6. Første ophængning (udstilling) fra »Kunst i Skolen« med maleri af Åge Arbjerg Hansen og akvareller af Axel Svendsen samt skulpturer i træ og sten af Finn Nielsen. Ikke ilde!
 11. Forældremøde i aften for 5. klasses forældre, tilrettelagt af fru Geertsen. Skolebestyreren indledte med nogle alm. betragtninger om tidens skoleproblemer. Ellers var aftenen helliget samtaler mellem forældre og klassens lærere. Der var pænt fremmøde (7 elever var ikke repræsenteret) og livlig snak ved kaffebordene.
 11. For første gang siden 8. sept.: ingen lærere syge. I alt har vi nu siden sommerferien haft 6 dage uden lærersygdom. Nu regner vi så med, at det er overstået.
 11. I dag indledte skolens færdselspatrulje sin virksomhed.

På vagt

Foto: K. Basse

Forhistorien er i korte træk følgende: Elevrådet foreslog på et af sine sidste møder i forrige skoleår, at der oprettedes færdselspatruljer. Forslaget gik til lærerrådet og fik her en meget positiv modtagelse. Fru Kirsten Geertsen tilbød at formidle kontakten med politiet i Randers. Efter sommerferien gik elevrådet i gang med at rekruttere patruljemedlemmer gennem følgende opslag på klasseopslagstavlerne:

SE HER!

Kunne du tænke dig at gøre tilværelsen mere sikker for dine kammerater, så meld dig til skolepatrulje. Du skal gå i 6. kl. eller højere, og være ansvarsbevidst. Hvis du har lyst, så meld dig til elevrådet i denne uge, og du vil senere få besked om regler o. lign. Tænk over det; men husk: Det indebærer et ansvar!

Elevrådet.

De interesserede melder sig, og politiassistent Keldgaard Jacobsen fra færdselspolitiet i Randers kommer herud for at give den fornødne instruktion. Medlem-

Der er mange slags kunster til

Foto: K. Basse

merne afleverer egne og forældrenes underskrift og modtager senere politiets godkendelse. Så mangler vi de hvide bandolerer og manchetter, og de er nu kommet, og alt er klar til »premieren«. – To elever fra IIa lagde for i morges uden for skolens port, mens to andre overtog jobbet i eftermiddags, og endelig tog et tredie par sig af cyklerne i eftermiddags. I alt har en 12–13 elever fra 7a, IIa og IIIa meldt sig til tjenesten. Et godt initiativ fra elevrådet.

12. Forældremøde i aften for børnehaveklassens forældre, arrangeret af frk. Mariager. Skolebestyreren bød velkommen i børnehaveklassens lokale og fortalte lidt om meningen med børnehaveklassen og lovens bestemmelser om fortsat skolegang i forlængelse af børnehaveklassen, hvorefter frk. Mariager fortalte om det daglige arbejde og gav en del praktiske oplysninger. Herefter flyttede man til et »større« lokale for at sidde lidt højere, mens man drak kaffe og drøftede mere individuelle problemer. God og hyggelig stemning. Godt besøg, kun 3 elever var ikke repræsenteret.

- 16.–24. Efterårsferie.

Efterårsfesten

Begunstiget med det skønneste efterårsvejr afvikledes lørdag den 23. oktober elevforeningens årlige festdag. Allerede fra middag begyndte jubilarer at strømme til, og hen på eftermiddagen fandtes de spredt over skolens areal. Det nye skulle vurderes af gamle elever, som ikke hidtil har haft lejlighed dertil; var der sket flere forandringer i den gamle afdeling? hvordan tog skolen sig ud fra bakken, efter at tårnet var taget ned?

En lille gruppe af gæsterne fandt også ind i nr. 12 til generalforsamlingen kl. 17. Denne blev forholdsvis kort, fredsommelig og lidenskabsløs! K. Mejnecke (23) fik endnu engang lov at røgte dirigenthvervet. Formanden aflagde en kort beretning, hvori omlægningen af årsskriftet var hovedpunktet. Beretningens afsnit om årsskriftet lød som følger: »Jeg skal tillade mig at læse vor formålsparagraf op:

Foreningens formål er:

- a. I erkendelse af Ryomgård Realskoles egenartede pædagogiske ånd at styrke skolens arbejde derved, at medlemmerne altid optræder som skolens venner.
- b. Ved sammenhold med skolen og ved indbyrdes sammenhold at opretholde et kammeratskab, der kan være den enkelte til glæde, foreningen til gavn og skolen til ære.
- c. At omfatte skolens elever med venlighed og interesse.

Sagt med andre ord: At skabe den nærmest mulige kontakt mellem skole og elevforening, at virke, så vi gavner skolens arbejde. Dette sammenholdt med den drøftelse, der på oplæg fra skolens formand, landsretssagfører K. Vester-Petersen fandt sted her på generalforsamlingen i fjor, har ført til nogle samtaler i årets løb og er endt med et forslag – også fra Vester-Petersen (æres den, der æres bør) – om at årsskriftet gøres til

et kombineret årsskrift for elevforeningen og en årsberetning for skolen. Dette godkendtes af både elevforeningens bestyrelse, skolens bestyrelse og skolebestyreren. Årsskriftet vil derfor i år foruden til vore medlemmer blive sendt til skolens forældrekræds, og vi har aftalt, at dele udgifterne i forhold til det bestilte antal eksemplarer. Indholdsmæssigt, ja, der vil vel nok komme en del eksakt stof som skolepenge, understøttelsesforhold, ordensregler o. lign. – Men gør det noget; det er måske netop det – det direkte indblik i skolens daglige liv – gamle elever ønsker at læse om deres gamle skole.

Generalforsamlingens mening høres gerne.«

Men der var ingen, der begærede ordet, og formandens beretning godkendtes énstemmigt. Kassereren, Maja Adelsbøll (55), var forhindret i at være til stede, hvorfor formanden også læste regnskabet op. Dette godkendtes – ligeledes énstemmigt – og kontingentet fastsattes uændret til 15,00 kr.

Til bestyrelsen genvalgtes Jørgen Pedersen, N. A. Højholt og K. Basse Kristensen, mens John Juul Eriksen havde bedt sig fri for genvalg. I hans sted valgtes Torben Jensen (47). Foreningen retter hermed en hjertelig tak til John, specielt for årene i redaktionen, men også for tiden som menigt medlem af bestyrelsen, og bestyrelsen takker for et samarbejde, der har været både realistisk, inciterende og absolut ikke kedeligt.

Også i år blev begge revisorerne genvalgt.

Under »Eventuelt« oplæste dirigenten følgende skrivelse fra Tonny Henriksen (65):

Til elevforeningen!

Undertegnede er desværre forhindret i personligt at være til stede ved generalforsamlingen, derfor sender jeg dette brev, der indeholder et par spørgsmål, jeg gerne vil have besvaret.

På sidste generalforsamling mener jeg, at det blev besluttet, at elevbillederne skulle hænges op igen. Der blev ikke fastsat noget tidspunkt, inden for hvilket dette skulle ske, og da jeg i det forløbne år, hvor jeg flere gange har gæstet skolen, ikke har set resultater af denne årgamle beslutning, er det, at jeg vil bede enten hr. E. Basse eller formanden for elevforeningen om for det første at give en redegørelse for, hvornår man agter at gå i gang med denne opgave, og for det andet på hvilken dato ophængningen vil være afsluttet?

Jeg vil også gerne vide, om ikke billederne fra sommerfesterne i 1947, 1948 og 1949 kommer op igen? Og hvad med nationaldragsbillederne på væggen ned til kælderens, zoologibillederne op til GH og endelig de gamle klokker på gangen ved frk. Weiners kontor med de tilhørende billeder af de gamle embedsmænd? Jeg kan i denne sag ikke lade være med at tænke på, hvorfor private skoler f. eks. i England har så stor søgning, at børnene allerede fra fødslen bliver indmeldt. Der er nok flere grunde dertil, men én af dem, tror jeg afgjort, er denne, at disse gamle skoler med deres traditioner ligesom forbinder nutid og fortid (atmosfæren af henfarne slægter).

I vor forjagede tid, hvor rodløshed og fremmedgjorthed, netop er karakteristiske træk hos mange unge, mener jeg derfor, at det er særligt vigtigt, at vi bl. a. gennem billederne, traditionerne og også »De ryomske Sange« bevarer forbindelsen med den fortid, hvorefter vi er rundet.

Cicero har engang sagt: »Ikke at vide, hvad der fandt sted, før man blev født, er for altid at forblive et barn.«

Skjern, den 22. oktober 1971.

Tonny Henriksen.

Hertil svarede formanden følgende: »For det første må det undre, at den, der ikke selv kan være til stede ved generalforsamlingen, ikke sender sin skrivelse til elevforeningen, når den er stilet til denne, men i stedet vælger ad omveje at sende den ind ad døren i sidste øjeblik. For det andet var der tale om en drøftelse, men ikke nogen beslutning ved generalforsamlingen i fjor. For det tredje mener jeg ikke, at det er elevforeningens opgave at træffe beslutning om, hvad der skal hænges på skolens vægge. For det fjerde kan jeg meddele, at såvel samtlige ringedukse som alle eksisterende dimissionsbilleder er hængt op (NB: Vi mangler følgende årgange: 1930, 1931, 1933 og 1954. Er der nogen, der kan og vil hjælpe os med denne lille kompletteringsopgave?). Og endelig er der på gangen ved lærerværelset og kontor opsat en lang opslagstavle, hvor skolens nuværende elever får lov at muntre sig med skiftende udstillinger af forskellige elevarbejder fra formningstimerne – også med til at modvirke nøgne vægge.«

Leif Kjær Nielsen (66) foreslog, at Tonny Henriksen og evt. andre gamle elever bidrager til skolens udsmykning ved at skænke midler til kunstværker.

Chr. Jørgensen (22) efterlyste den første elevforenings fane.

Torben Jensen (47) takkede for valget til bestyrelsen og tak-

kede redaktører for et godt årsskrift og håbede, at K. Mejnecke også ville nå til det vestlige Djursland i sine egnsbeskrivelser.

— — —

Aftenfesten var vel besøgt. Efter nogen søgen efter »årgangsfæller«, efter jubilæumsborde og efter pladser, hvor »vi« må sætte os, lykkedes det at få de ca. 120 deltagere placeret ved bordene. Vi sang »De rejste en skole«, og formanden bød velkommen, hvorefter han udtalte mindeord over Ole Jensen, der døde i november i fjor.

Også i år var jubilæumsårgangene mødt ganske pænt frem – selv om nogle af de fremmødte vel nok udtrykte sig næsten forargeligt over, at den eller den af deres kammerater ikke kunne møde op!

Årgang 1936 mødte med 9 mand, årgang 46 med 13 og årgang 51 med 20. Tiårsjubilæarerne fra 1961 mønstrede også 13, og det samme klarede holdene fra 66, og så stillede endda årgang 22 med 3 »spejdere«, vi kan nok vente en flot repræsentation for 50-års holdet til næste år!

I aftenens løb blev der sunget en række af »De ryomske Sange«, gæstebogen gik sin rundtur og samlede over 100 autografer, og en række talere havde ordet. Thomas Carlsen (61) lagde for og bragte 10-års jubilæarerne hilsen og tak til skolen og elevforeningen. Maja Poulsen (Krogh) talte for årgang 1936, og Jørgen Rygård sluttede jubilæumstalerne ved at tolke de tanker og følelser, der meldte sig, når man vendte tilbage »After twenty years«. Frk. Weiner bragte hilsen fra hr. Munch og bad os synge »Skul' gammel venskab ...«

Første afdeling var slut. Vi trænger til at strække benene, en del går med frk. Weiner til Blæsenborg for at hilse på hr. Munch. Musikken tager fat på anden afdeling, dansemusikken, og med snak og dans går timerne forbavsende hurtigt og fornøjeligt, og klokken bliver et, og det er tid for de mest udholdende at sætte kursen hjemad. Atter en dejlig fest er slut.

Bestyrelsen ser nu således ud: K. Basse Kristensen (35) formand, Maja Adelsbøll (55) kasserer, Gertrud Sten Larsen (45) sekretær, N. A. Højholt redaktør, Jørgen Pedersen (67) redaktør, Jette Frandsen (65) og Torben Jensen (47).

Sekretærens adresse, hvortil meddelelser om adresseændringer bedes meddelt, er stadig *Åby Bækgårdsvej 10, 8230 Åbyhøj, tlf. (06) 15 88 55*. Foreningens gironr. 4 56 78.

Medlemstal pr. 1. oktober: 651.

Jubilæumshold for 1972: 1917, 1922, 1932, 1937, 1942, 1947, 1952, 1962 og 1967. God fornøjelse med at samle tropperne, men vent ikke for længe. Send os et par ord, hvem der måtte ønske assistance.

Vi sender alle vore medlemmer en hjertelig tak for tilliden i det forgangne år og ønsker alle et godt nytår.

Bestyrelsen.

Til elevforeningen!

Ja, så blev jeg 70, og elevforeningen glemte mig ikke.
Tak for gaven og tak for venskab gennem årene.

Thyra Weiner.

Kære årgang 1951!

Først tak for samværet den 23. oktober 1971. Trods de 20 år var det, som om de forsvandt, når jeg kom til at tale med jer. Morsomt var det, at Jørgen Rygaard kunne huske historien fra engelskbogen, hvori der står: Twenty years is a long time, but not long enough to change a man's nose from a Roman to a pug. Jeg følte mig som siddende i klassen iblandt jer. – Så blev jeg 70, og I huskede mig igen. Hvordan kan man andet end være taknemmelig for en sådan trofasthed. Jeg kan bedst udtrykke, hvad jeg føler ved at citere et vers fra den sang, vi kaldte: De gamle elevers sang:

Her er min hånd, min gamle ven,
ræk mig så din igen;
så vil vi mindes dagene
og tiden, der svandt hen;
for den gode, gamle tid, min ven,
den gode, gamle tid,
står lys og skær i mindets sol,
den gode, gamle tid.

Den tid, som jeg kun kan sige tak for. Mange hilsner til jer alle fra en gammel lærerinde, men også en gammel ven.

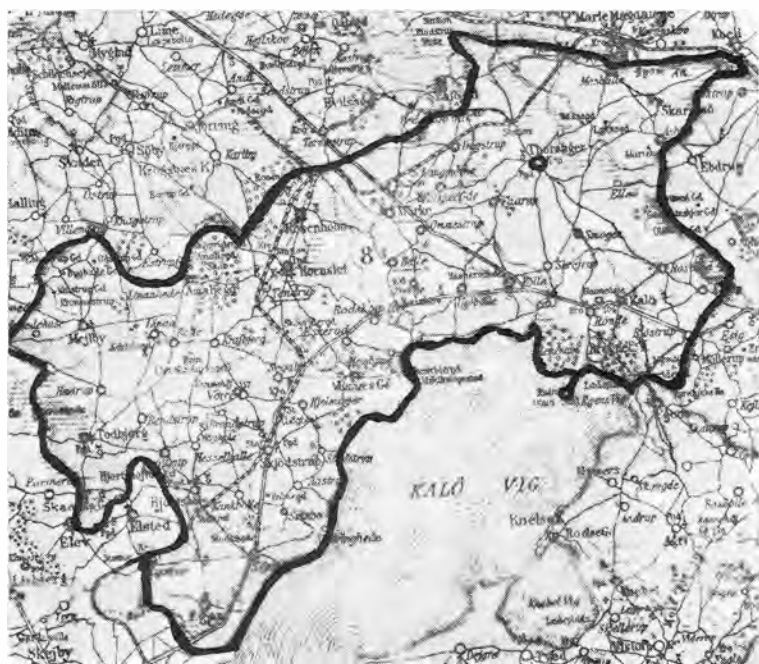
Thyra Weiner.

En rejse på Djurs

6

Thorsager sogn i Øster Lisbjerg herred

På et gammelt landkort, udarbejdet af Topograph L. Both i 1871, er Djurslands fem herreder farvelagte i stil med skoletidens atlas. Øster Lisbjergs form og farve skiller sig ud og har en iøjnespringende lighed med et stort dyr – et blakket fortids-hyre – der lige er steget op af Kaløvig.

Et bagben rager ud i vandet ved Egå, bugen strækker sig helt til Følle, forbenene er anbragt ved Kalø. Dyrets ryg stemmes mod skråningerne i Sønder Hald, boven svales i Korupsø, og mulen peger lige lukt ind i Kolindsund.

Sådan må havtyren have set ud. Et gammelt sogn fortæller, at den ved nattetide havde for vane at gå i land ved Kaløvig og parre sig med bøndernes køer i de omkringliggende enge. Derved blev havtyren stamfar til Djurslands blakkede kvæg, der kendtes overalt i landsdelen for et par menneskealdre siden.

Øster Lisbjerg – i kong Valdemars jordebog 1231 skrevet Lithæsbjarghæreth – indeholder ti sogne, der alle kan gøre krav på omtale. Dertil rummer hvert sogn stof til mere troværdig beskrivelse end sogn om og formodet skitse af en kolossal havtyr, der forsøger at drikke Kolindsund tomt, længe før ingeniørerne tog fat på tørlægningen for hundrede år siden – i 1872.

»En rejse på Djurs« er løst og fast om egnene og landskaberne Kolindsund rundt – fra Grenå til Grund. Sundet har afstukket ruten, rejsen fortsætter efter planen, og Thorsager er i år rejsens mål.

HERRED, SKIPÆN OG SYSSEL

Herred – egentlig hær-rede – er den ældste inddeling af landet og har sin dunkle oprindelse i oldtiden. Ordet er dannet af og har forbindelse til hær, der sandsynliggør militær betydning. Dette udelukker dog ikke, at opdeling i hær-reder har haft andre formål at fylkes om. Måske har oprindelsen været et fællesskab til værn om en helligdom.

Øster og Vester Lisbjerg var engang opdelt i to skibsreder eller skipæn (af olddansk skipa, ordne). Skipæn var et område, der dækkede så meget land, at folket her magtede at rede et ledingsskib, dvs. stille med udrustning og proviant på kongens bud – og bemandede det med 48 selvejerbønder fra lige så mange gårde. Skipæn var igen inddelt i havner, der hver skulle stille én mand. Antallet af havner angives til 42 for hvert skipæn. Da Århus i Svend Estridsens regeringstid fik bispesæde – ca. år 1070 – blev de to skipæn delt mellem konge og biskop og benævnedes derefter Koningskibelse og Bispeskibelse.

Med kongsgård i Løgten bugt og bispegård i Århus har de to redere haft gode muligheder for samarbejde med at brand-skatte egnens bønder eller sikre sig jordegods. Hvis de da ikke

var i indbyrdes slagsmål, eller oprørsfanen vajede i én af de mange stridigheder mellem konge, bisp, adel og bønder.

Øster og Vester Lisbjerg skipæn menes at være grundlaget for den senere deling – ca. år 1500 – i retskredse, som vi kender dem i dag. Inddelingen i sysler er noget specielt jysk, og oprindelsen er usikker. Syssel betyder betroet hverv. Sandsynligvis er sysler indført som embedsområde af kongemagten engang i vikingetid. Kong Valdemars jordebog nævner 14 sysler i Jylland, og i den katolske tid var syslerne grundlaget for den gejstlige inddeling i provstier. Øster Lisbjerg var oprindeligt en del af Åbo syssel.

Herredet indlemmedes i Kalvø len, der blev til Kalvø amt ved enevældens indførelse i 1660. Kalvø amt omfattede Nørre- og Sønder Djurs, Sønder Hald, Mols og Øster Lisbjerg. Alle fem herreder indgik i Randers amt ved kgl. resolution af 4. september 1793. Siden 1970, da antallet af amter reduceredes, hører landsdelen plus Skanderborg under Århus amt. Til stor beklagelse for os, der var fra Randers amt og for sammenslutninger, foreninger, aviser og personer, der havde amt i titlen.

THORSAGER FØR OG NU

Thorsager er anbragt som et øje i nakken på det østerlisbjergske havtyrbillede. Fra såvel Ryom- som Pindstrupside – uden om Tjerrild – sendte Kolindsund i oldtiden en vig med saltvand til stedet. Her fandt de første nomadiserende jægerfolk fine betingelser for sommerophold. Siden afløst af fastboende fiskere og agerbrugere, der ryddede skoven og satte sig spor. Hele Thorsagers omegn, især langs alfarvejen gennem Smouen til Rostved, rummer gravhøje og skjuler bopladser. I Thorsager sogn findes mindst 100 dysser og høje fra sten- og bronzealder, de fleste for længst ødelagte, men alle lyst i fred. Langs alfarvejen – eller nær ved – tælles femten. Mange af dem kendes ved navn: Tinghøj, Poldhøj, Troidhøj, Dyrehøj, Stenhøj og Oldhøj. Tinghøj har tillige været stedet, hvor man til langt ind i middelalderen samledes et par gange om året og afgjorde tvistigheder og handler, afsagde domme og fuldbyrdede straffe.

Der går sagn og sære historier om mange af disse høje, hvor skjulte magter holdt til sammen med de underjordiske uden

at forskrække gravrøvere eller hindre overpløjning.

Et helligbjerg fra oldtiden, og længe før Thor blev anerkendt som egnens guddom, skal måske søges i navne som Latbjerg og Skindbjerg. Et par andre høje siges at rumme kongebegravelser. Sagnet beretter, at svenskekongen Anund gik i ledtog med nogle danske sognekonger, bl. a. Sverting, for at komme kong Frode til livs. Til dette formål fik Sverting lokket Frodes mest betroede mand Stærkodder til Sverige, hvorefter Sverting begav sig til Thorsager for at gæste Frode. Mens Frode i midnatstimen bragte et offer til Thor i gudehøvet på bakken, stak Sverting ild til templet og indebrændte Frode. Få dage efter havde Frodes hirdmænd fanget og dræbt misdæderen, hævnnet deres konge. De to konger blev gravsatte i de to høje, der stadig bærer deres navne.

Om Dyrhøj fortælles, at tolv røvere holdt til her og huse-rede slemt i sognet. Et groft overfald på Hvitvedgård blev deres skæbne. Mens hele tylvtet gjorde sig til gode med gårdens mad og drikke, lykkedes det konen i huset at løbe til Kalø efter hjælp. Hun fik tolv ryttere med sig, og de nåede tidsnok frem til at fange alle banditterne og undlive dem. En af rytterne genkendte sin egen bror blandt ransmændene.

Helligkilder kendes også i sognet. Thorsagerkilden fandtes på gården Nyskovs mark ved Klokkeholm og besøgte af folk med allehånde sygdomme og lidelser. Helst skulle man søge kilden og dens helsebringende vand tre torsdags aftner under nymåne – og ikke forglemme at ofre lidt sølvtøj eller mønter til tak. Hvis kildens kraft svigtede, stod kloge mænd og koner parat. Hvor Smouen, Skreirup og Rostved marker mødes i et trendeskel, fandtes en kilde, der især besøgte Valborgaften og ved Sankt Hans. Kildens betydning måles ved de mange fund af mønter, sølvskeer og potteskår. En pengeboks var også opstillet på stedet. Troen på de hellige kilders undergørende kraft holdt sig helt op til vore dage. En viekilde ved Thorsager har ikke kunnet stedfæstes nærmere.

Arkæologerne har foretaget mange udgravninger i området, enkelte steder er fundet bopladser, der afslører livet på Thorsager-Rostved egnen for 5000 år siden. På gården Hogs jord mellem Debelbro og Folevad kendes »Kobbersmedens værk-

sted« som en fordybning i sandmarken. Benævnelsen er næppe ældre end vort århundrede, men her fandtes i 1895 en broncestøbers værksted fra tidlig vikingetid. Fundet er enestående i sin art og afslørede brudstykker af støbeforme i ler, smeltedigler og rester af en ovn. Endvidere en lille smule færdigstøbt, men ikke afpudset gods, der nu kan ses på Nationalmuseet. Alt tyder på, at arbejdspladsen er blevet forladt i en hast og alle råvarer og godt værktøj fjernet. Måske har broncesmeden og hans svende været i tjeneste hos en af tidens stormænd. Indtrængende fjender eller røvere har formentlig plyndret værkstedet og brændt hytten af.

Siden trekløveret Odin, Thor og Tyr blev ophøjet til guder i Danmark, har deres navne præget runestene og været knyttet til mangfoldige byer og bosteder. Thor var den ældste af Odins mange sønner og den mest populære. Thor var den stærkeste af alle guder og jætter. Hans uundværlige værktøj, hammeren Mjølner, vendte altid og aldeles sikkert tilbage til hans hånd efter at være slynget mod sit mål. Han var tordenguden og Mjølners bane lynstrålen. Tordenen var hørbar, når han kørte sig en tur over himmelhvelvet med sine to bukke for vognen. Men Thor var også den jævne mands gud, ham der hjalp i hverdagen, og som man kunne henvende sig til i stort og småt. Han var agerbrugerens gud i den tids bondesamfund.

Det er rundt regnet 1800 år siden, markerne ved vigen fra Kolindsund blev Thors agre – blev til Thorsager. Og lige så længe siden den stejle banke ved Damfaldet blev viet til Thor og fik tilliggende med rang af tempelgods, med gård og herligheder. En offerpræst, måske stedets høvding, har forestået alle rituelle handlinger i helligdommen. Fra tempelbjerget har de første bønder med hovgoden i spidsen haft udsyn til alle sider – nok mest til søsiden – og har kunnet tage varsler og ofre til Thor. Et gudehov omgærdet af kantsatte sten og indeholdende et stenalter blev hele egnens samlingspunkt i de følgende sekler, og indtil en stavkirke overtog pladsen. Det tog flere hundrede år at give afkald på den aldrende Thor og vænne sig til Ans-gars nye lære. Når man i begyndelsen af vort årtusinde ville gøre opmærksom på sit tilhørsforhold til de gamle guder, hængte man simpelt hen en amulet, formet som en Thorshammer,

om halsen. Siden fik dette symbol korsform, men de to var meget lig hinanden og løsningen et kompromis. Thor var stærk, også i Thorsager, navnet kunne ikke forandres af hverken pave eller bisp. Det første bogstav i bynavnet har stadig form som en Thorshammer.

Da Thorsager fik navn, har forbindelsen til havet gennem Kolindsund været i aftagende. Et lille samfund af agerbrugere og fiskere har fundet det mere formålstjenligt at dyrke jorden end at stå til søs. Fra de første jægere fandt på at udhule en træstamme og padle rundt i vigen, er der hengået årtusinder, inden befolkningen er blevet havbønder og fået både, der kunne gå på langfart i hele sundet. Der findes ingen beretninger eller tegn på, at Thorsager området har været udsat for alvorlige fjendtlige overfald eller inddraget i krigeriske handlinger. Man har boet i en lun krog af landet, og Thor var en fredens gud i forhold til Odin, som var herskeren og krigeren, der skaffede sejr, men også uddelte visdom.

Det er en spændende tanke, at gøre Thorsager til søfartsby og hjemsted for vikinger. Der er dog ikke tvivl om, at man engang for længe siden har kunnet sejle hertil. Måske har der i tidlig vikingetid ligget snekker ved Thorsager skibsbro, og det må antages, at Thorsager har været en af havnerne i Øster Lisbjerg. Derfor er det ikke afgjort, at Thorsager folk har været på togt i det fremmede, men det er en mulighed. Snarere må det antages, at Thorsager har huset søfarere, der gik på handelstogter i Kolindsund og har nået så langt, som sundet rakte. Og tillige har kunnet rede et ledingsskib, når eventyr lokkede, eller farer truede – og kongen bød. Men i sådanne tilfælde har fartøjerne sikkert ligget for anker ved det åbne hav – i Kaløvig.

Vanddybden i Thorsager vig har tidligt sat grænse for aktiviteten og måske helt udelukket sejladss undtagen i forårstiden og ved stærk højvande. Havbunden har hævet sig adskillige meter fra oldtiden til vor tidsregnings start og fortsat dermed i mere begrænset målestok gennem vikingetid og ind i middelalderen. I de sidste tusind år har først en å og siden en bæk angivet sejltredden i vigen. De første beboere har levet ved søen og med søen, og først da Thor er blevet anerkendt, opstår

Damfaldet i sommeren 1971. I baggrunden den gamle skole.

Foto: K. Mejnecke

bondebyen Thorsager. Måske er den egentlige bebyggelse endda yngre end Thorsviet.

Rundt om helligbjerget og ved vigens bund har gårde og huse efterhånden ordnet sig side om side. Byen har ikke været anlagt efter et bestemt mønster eller en vedtaget plan. Den er opstået mere eller mindre tilfældigt som de fleste gamle landsbyer med krogede vejføringer og gyder mellem bebyggelsen. Man bosatte sig, hvor pladsen var egnet. Man levede i et stort fællesskab med Thorsviet som samlende midtpunkt. Alle ville bo guddommen og hinanden så nær som muligt. En anden grund til at bygge og bo i Thorsager kan have været den lette adgang til vandet. Vigen fra Kolindsund førte lige til døren, og har man kunnet sejle til Thorsager, må der også have været en skibsbro ved en lille havn. Kom ikke og sig gadekær til en Thorsagermand, her hedder det Damfaldet, og her skal der – efter beretningerne – for mange år siden have stået svære egepæle nedrammet. Måske rester af fortøjningspæle – siger de gamle!

Damfaldet findes mellem kirke og præstegård, hvor bækken løber gennem byen. Damfaldet har været både meget større og

dybere end nu. For en menneskealder siden svømmede præstens karl sine heste i dammen, nu har en svanefamilie overtaget rollen. Dengang regnedes vanddybden til tre favne, og bækken sørgede altid for rent og godt vand til husholdningsbrug, delte vandet ligeligt til menneskers og dyrs behov. På den gamle skoles mur, nogle få alen fra bredden, hængte i sin tid et stykke reb, der var ved hånden, når én og anden faldt gennem isen ved vintertid.

Ved afløbet fra Damfaldet fandtes før 1900 – og et stykke tid ind i det tyvende århundrede – en udendørs fælles vaskeplads bag en lille dæmning, hvor byens koner kunne klare størvasken. Tre store karlignende render, side om side, var anlagt til formålet og afsluttede med tre små vandfald. Nu er bækken og dammens afløb ført i rør langs forsamlingshuset og under hovedgaden. Herfra løber bækken – de mulige rester af et sejløb – frit og uhindret forbi Farvergården og ud i Medkær, den tidligere vig. Her ligger stadig Øen, og gamle strandvolde vidner om naturforholdene ved indsejlingen til søstaden Thorsager i en fjern fortid. Saxvad, Skummelvad og Skovhusvad er navne af nyere dato og kommet til, da vigen forsvandt og blev til moser og vandløb.

Det gamle Thorsager findes omkring Damfaldet, ved kirken og langs bækken. Her lå tidligere flere gårde, der for længst er flyttet ud. Bækgård, der tog navnet med til Smouen, og Ny-skovgård er et par af dem. De fleste gårde i Smouen skal efter sigende være grundlagt i Thorsager. Hogs gyde er et gammelt vejnavn i byen og tyder på, at denne gårds første enemærker skal findes i et indhug eller på en landtunge nær vigens bund. Navnet Hog – udtalt Hoog – er lidt besværlig at rede ud. Er det Hug eller Hok, der er oprindelsen. I sidste tilfælde siger ordbogen, at Hok er et indhegnet jordstykke, der bruges til græsning af får og kalve eller som blegeplads, kålhav o. lign. En tredje mulighed er det oldnordiske Høgr (Hørg), der er kultplads eller offersted på stenet grund. Måske har Hog altid ligget i Smouen? Svinfalsgård er lettere at komme om ved. Svinefold er en heget plads i skoven for den fælles svinejord. Hvitvedgård er ældgammel på pladsen, har været kongsgård og ejet af Kronen til 1667, da den skødedes til Ulrik Fr. Gyl-

Maleren Hans Hansens billede fra den gamle skoleplads og Damfaldet. I forgrunden ses vaskerenderne, der sluttede Damfaldets afløb. Foto: K. M.

denløve efter at have været udlagt til Århus Domkapitel siden 1580. Vi-tved er det rette navn og tyder på, at stedet i oldtiden har været et Vi, en helliglund med offerplads i en rydning (-tved). En mere profan beretning findes i et særtryk af Daniel Bruuns Danmark, Land og Folk fra 1920, der angiver, at gården i forrige århundrede blev drevet som brændevinsbrænderi.

I Thorsager findes endnu mange gårde, de fleste ombyggede. Præstegårdens længe mod Hovedgaden er i smuk og stilren bindingsværk ligesom Farvergården. Flere af de gamle stuehuse er lagt frit og nogen lunde velbevarede. En enkelt af de firlængede med nedlagt landbrug er svært pyntet op med en bybos trang til at restaurere for stærkt. Sognefoged Holsts gård troner på bakken med kirken som nabo. Skippergården breder sig nybygget helt ud til kantstenen af Hovedgaden og Nørregade. Forhen kaldtes den sidste Skippergyden, men hed også engang Kattesundet, der lyder af fortid og sejlads gennem smalt farvand med holme og skær. Skippergården har dog næppe huset søfarere, den har fået navn efter Søren Skipper, der var ejer til 1870. Gamle stræder og gyder har i de seneste

år fået fine nye navne og gadeskilte efter bedste mønster fra de største byer. En del af Vimmelskiftet hed tidligere Røvergyden, der sikkert har været mørk og skummel, og efter det oplyste var fægang og førte til fællesageren gennem Mikkels led. Roarsvej blev kalt Plådren, den ender blindt og var ikke et sted at bo for godtfolk. Navnet hentyder sikkert til pløre og ufremkommelig ælte. Nogle få gadenavne har fået lov at leve videre, Kirkevejen, Hovvejen og den noget yngre Skolegade. I den nærmeste fremtid ventes Hovedgaden at få navneændring til Thorsgade. Hovedgaden var omkring århundredskiftet ikke i bedre stand end Plådren, hvad vedligeholdelse angik. Forbi kirken var den endog delt i to kørebaner, den inderste bløde var forbeholdt møgvogne for ikke at spille den kostbare last. Den rigtige kørebane var knoldet og ikke egnet til det nyttige formål. I mange år var Hovedgaden i en så elendig forfatning, at den lokale rimsmed, skomagermester P. Krogh, skrev et par viser i protest. Både i rigsmål og i dialekt, der begge blev trykt i »Sprøjten« (se Adresseavisen for Kaløvigegnen den 27. jan. 1927) og kunne synges til melodien: Der-nede i dalen en lille hytte lå. Gadeviserne huskes og synges stadig af byens ældste.

Thorsager ligger midtvejs – lige langt fra eller nær ved – ca. 4 mil fra Århus, Randers, Grenå og Ebeltoft. Bynavnet er sluppet uskadt gennem tiden. I kong Valdemars jordebog 1231 stavet Storsakar, men det er en skrivefejl. Man skulle tro, at skriveren talte københavnsk; Thorsager, Torsager eller Thorsaker er umuligt at mistyde.

De gamle alfarveje krydsede hinanden i Rostved. Randers-Ebeltoft vejen gik gennem Thorsager, og et par hjulspor fører stadig gennem Sandmarken nordvest for stationen. Et kort stykke af vejen gik, hvor der nu er skinner og fulgte derefter – stort set – den nuværende rute til byen – og gennem byen. Videre over Smouen, Smøgen, den smalle, snoede og sandede vej til Rostved. Det tusindårige spor er i dag lempeligt reguleret og moderniseret til ære for nutidens hurtige køretøjer.

Trafikken krævede en kro, og kroen i Thorsager nævnes i 1498, da kromanden bl. a. fik tinglæst skøde på en del af og rettighed til en jordlod og en skov på Skarresø mark. Senere

kendes en bevilling på kronæring i 1723. Navne som Lille Randers og Krstrup kan være fra dengang, køretøjernes heste og mandskab gjorde rast midtvejs og bedede på kroen. Kro og nabogård brændte i 1868. Kroen blev genopbygget og gården flyttet ud. Kroen holdt stand til 1912, da byens afholdsfolk kom i flertal. Efter avispolemik, møder og hidsig diskussion skred man til afstemning – og bevillingen blev inddraget. Kroen fortsatte som afholdshotel, sygnede hen og ophørte ca. 1930.

De markeder, der i 1582 henlagdes fra Marie Magdalene til Thorsager, blev flyttet til Grenå ved kongebrev af 5. juni 1601. Købstæderne kæmpede energisk for at få marked på landet forbudt, og Thorsager måtte afgive sit Mikkelsmarked efter 18 års forløb.

Birk betegnede i middelalderen et byområde, men siden 1459 forekommer der birker for hvert et adeligt gods. I Kaløs lensregnskaber fra 1639–49 nævnes, at skarpretterer i Århus har fået udbetalt 6 Rigsdaler for at kagstryge en kvinde ved Thorsager Birk, fordi hun havde lært sin datter at falde ligesom de, »der haver den onde syge; og derved haver hun trolddom brugt«. Thorsager Birk blev 1661 af kongen skænket til Ulrik Fr. Gyldenløve, Hvitvedgård, der samtidig fik rettighederne til Kalø og al det gods, som hørte dertil. Få år efter blev Gyldenløve træt af at bo på slottet, der delvis blev revet ned. Nogle af materialerne blev overført til København og brugt til opførelsen af Charlottenborg, mens resten af den opståede ruin fik lov at henligge til anden verdenskrig. En hastigt gennemført fredning med dertil hørende pengebevilling reddede Kalø Slots ruiner fra at blive skydeskive for tysk artilleri. Siden har hele området hørt under Nationalmuseet. Såvel Thorsager som Kalø Birk blev allerede nedlagt i 1819.

Der har været skole i Thorsager længe før 1855, da den gamle skolebygning ved Damfaldet blev opført. En endnu ældre skole har sikkert ligget samme sted under kirkebakken, men det er ikke lykkedes at finde noget herom. Ny skole blev bygget i 1908, og centralskolen i Rønde indviedes i 1955. Ved stationen fandtes en pogeskole, der blev nedlagt, da Hedeskov skole blev rejst i 1910. En plan om at bygge nærmere stationsbyen blev ændret, da Tjerrild Mosegårds ejer, P. Madsen og

hustru, skænkede grunden til den nye skole. Lærer Dybe var i mange år enelærer og forsøgte i årene 1915–16 at banke lidt lærdom ind i knolden på den, der skriver disse linier. Siden 1958 holdes der ikke mere skole i Hedeskov.

BY OG BORGER

Det er almindeligt kendt, at Thorsager er delt i by-enden og den øvre ende – »Bøj-æen og Over-æen«. Skellet er Skreirup-vejen, men kunne ligeså godt have været bækkenes naturlige deling af to bysamfund. Overenden indbefatter imidlertid kirken, og de nærmeste omgivelser har endog været tillagt prædikateret »Den gloende ende«. Man kan næsten sige, at bækken gør skel mellem to bydele, hvor man nødtigt blander sig, hvad grunden så end kan være.

På et stykke af kirkevejen, der engang var så smal, at præst og menighed idéligt klagede over besværet med at få en kiste kantet ind gennem lågen, spores middelalderbrolægningen. Lige så gammel brolægning findes også i gyden, der fører til Hovgården, hvor stendigerne ved indkørslen er i orden, foruden gårdspladsens stenpikning. Hovgården fortjener at blive grundigt restaureret, det er uden tvivl den ældste gårdsplads i byen.

Mange ildebrande har hærget det gamle Thorsager. Søndag den 3. juni 1934 blev 6 gamle bindingsværksejendomme luernes bytte – lige midt i kirketiden. Både før og siden har den røde hane galet, men nye huse og gårde rejste sig på tomterne. En hel ny bydel opstod mod nord, og navnet Sandballevej kom atter til ære og værdighed. »Sandballe Kroer« er et gammelt husnavn i et område, der nu er udlagt og byggemodnet til industrikvarter.

Thorsager fornyr sig i disse år. Hvor tidligere et bondesamfund i byenden og et handels- og håndværker-do i overenden prægede livet og hinanden, sætter man sin lid til en kommende industriby. Lidt fabrikation har man prøvet før, da de to verdenskrige skabte brændselsbehov for gode tørv fra Thorsager moser. Men nu er det ikke tørv, der er sagen.

Stationsbyen opstod efter 1880, da den nyanlagte Århus-Ryomgård jernbane overgik til staten. Efter den sidste slesvigske krig opstod der rundt i landet ønske om at udbygge jern-

banerne, ikke mindst på Djursland, hvor Randers-Grenå linien blev indviet 1876. De første jernbaner ejedes af koncessionerede selskaber, der var skarpe konkurrenter. Århus kunne ikke lade Randers løbe med kunderne, og allerede 1873 forberedtes stemningen for at anlægge en jernbane Århus-Ebeltoft-Grenå. Næsten alle kommuner på strækningen havde deres specielle ønsker om linieføringen. Thorsager var også inde i billedet som endestation for en bane eller sporvej fra Ebeltoft, men planen måtte opgives på grund af de ret bratte stigninger, som linieføringen gennem Mols bjerge ville kræve. Der findes en meget udførlig beretning om alle de djurslandske jernbaner, incl. Thorsagers rolle, i bogen »Ebeltofts Købstads Historie« (1951).

Nu er både jernbanestation og trinbræt ude af billedet. Toget standser ikke mere i Thorsager. Postkontor og telefoncentral er flyttet til Rønde, ligesom kommuneadresse med rådhus og borgmester er at finde samme sted. Rønde har raget det meste til sig, men Thorsager vil takket være sin kirke og sit navn hævde sig smukt og leve videre.

Thorsager har i forrige århundrede og helt op til tiden mellem de to verdenskrige huset et utal af dygtige håndværkere og handlende. Efter bondens frigørelse i 1788 overgik bønderne fra fæstere under Kalø til selvejere, og mange gårde flyttedes ud. I samme tidsrum præges mandtalslisterne af fagfolk som bødker, blikkenslager, skrædder, skomager, tømrer, snedker, sadelmager, væver, træskomand foruden maltgører, ølbrygger, farver, rebslager og møller.

Privatejet mejeri fik man tidligt og i al beskedenhed. Fællesmejeriet overtog og videreførte bedriften i 1884. I starten kunne én mand med hest for en tohjulet kærre klare dagens mælketur, og drivkraften til centrifugen leveredes af en skikkelig jysk hoppe, der trak »hesteomgangen« med en dreng som kusk.

Farver Schmidt var en kendt og agtet personlighed i byen, han var en flot mand, prydet med et langt og velplejet fuldskæg. Hans farveri er for længst borte, men Farvergården ligger stadig ved bækken, hvor man havde det nødvendige vand ved hånden. Farveren havde vogn og kusk, der kørte sognet

rundt til kunderne. Han modtog og behandlede uld og alt hjemmevævet til videre behandling, satte kulør på klæderne. Rebslageren hed Frederik Jørgensen og havde åben reberbane i forlængelse af et lille værksted, hvor en dreng sørgede for, at drivhjulet kom i sving. Flere gårde i Thorsager dyrkede hamp til dets rette brug – rebslagning. Thorsager mølle skal være bygget af møller Hansen, der kom fra Yderup på Sjælland. Vingefanget var af de største – 34 alen. En af de sidste møllere hed i øvrigt Windberg. Møllen er revet ned, men møllegården er stadig velholdt og let kendelig på bakken ved indkørslen fra Mørke. For hundrede år siden hed købmanden J. P. Jørgensen, hans forretning hørte til herredets største og blev vide-reført af svigersønnen Chr. Uhrbrand. Chr. Pedersen Vitten var nærmeste nabo og kromand, men før hans tid blev begge forretninger drevet under samme tag. I mandtalslisten 1880 er Peder Pedersen nævnt som ølbrygger, Niels Jensen som maltgører, Carsten Schacht som sadelmager, Mikkelt Andersen som bødker og Niels Theodor Schmidt som farver.

Vægter havde man også i byen. Hver aften kl. 10 gik Jens Rønde sin runde iført kappe og med »morgenstjerne« og efter-så, at alt var i orden, ude som inde, i huse og gårde. Han sang de gamle vægtervers hver følgende time. Mormonerne forsøgte at omvende byens beboere, men da det ikke lykkedes, flyttede de fra byen. Frelsens Hær drev i mange år en afdeling i Thorsager og havde rådighed over et hus ved præstegården.

Thorsager var et vigtigt punkt i det danske forsvar under krigen mod England i 1807–14. Man havde garnison i byen, eller rettere sagt indkvartering af 16 officerer og 120 menige. General Rye havde en deling kavalleri liggende i Thorsager og flere andre steder på egnen i 1849. Prøjerne var så nær som i Vorre og Studstrup, før de trak sig tilbage kort tid efter slaget ved Fredericia den 6. juli 1849.

Der er mange andre begivenheder og personer, der dukker op i erindringen og endnu huskes, når man taler med de ældste i byen. Blandt andet Arnold Eriksen, kaldet »Bette Arnold« eller »Huleboeren«. Arnold var lærersøn fra Astrup og født 1852. Han blev tidlig faderløs og kom ud at tjene som 6-årig. Som ganske ung forelskede han sig heftigt i en ung Pindstrup

pige, der ikke ville vide af ham. Dette skal være grunden til, at han blev sær og ikke kunne indpasse sig i det normale liv. Han blev afskediget fra sit arbejde som postbud og gravede sig en hule på et stykke sandmark, som hans bror Marennus havde overladt ham. Her boede han i 25 år og indrettede sig helt komfortabelt. Arnold levede af at sælge hjemmegjorte viser og fortællinger ved dørene. Han har ikke været helt sær, ind imellem endog meget klar, og tog af og til arbejde som fårehyrde eller rejste med en markeds-karrusel. Arnold mente også, det var muligt at tale med folk langt borte ved hjælp af en telefon uden ledning, og snakkede ofte om at rejse ud og grave guld, så de fattige i Danmark kunne få det godt. Et par gange var Arnold anbragt på arbejdsanstalt eller sindssygehospital, men lægerne anså ham for ufarlig, omend uhelbredelig. Da Arnold døde på arbejdsanstalten i Mariager, var der for længst rejst antennemaster i Ryomgård, hvor to trafikassistenter »snakkede trådløst« med omverdenen.

Arnolds bror Marennus var gift med Eline, der er identisk med den Eline Eriksen, der efter at Marennus var rejst sin vej til Amerika, tog plads i Sorø og oprettede Sorø Husholdningsskole.

Maleren Hans Hansen er født i Thorsager, og hans dejlige billeder gør den gamle by levende for eftertiden. Hans bror, Niels Hansen, der i mange år dyrkede musikken og spillede violin til fester i det ganske herred, bor stadig i Thorsager og værner pietetsfuldt om broderens kunst.

RUNDKIRKEN

Ifølge jordebogen af 1231 ejede kongen Thorsager med kirke og alt tilliggende. Gårdmændene i Thorsager, Skreirup og Fårup betalte gammelskat til kronen, der krævede 3½ td. smør, 1½ td. honning, 6 fede kreaturer og 12 fedesvin – foruden årlig tiende, det sidste til præsten. Konger var dengang deres egne finansministre, der vidste at snuppe de fedeste bidder.

Thorsager var kronlen, kaldet Thorsager tempelgods. Kongens betroede mand skrev sig til Hvitvedgård, hvis historie fortøner sig i fortiden, da endog hovgoden ved gudeviet skal have boet dér – kvit og skattefrit.

Kirken er Thorsagers midtpunkt og har altid været det. Byens historie kan ikke skrives uden at tage kirken med i billedet. Den er størst af vore syv rundkirker og bygget først i 1200-tallet af Århus-bispen Peder Vognsen, en fætter til Absalon. Hvideslægten kirker har mange fælles træk, og Thorsager kirke har Bjernede til forbillede i det ydre og Ledøje dobbeltkirke eller Kalundborg i det indre. Kirkens form leder tanken hen på en forsvarsborg. Arkitekten har sikkert haft en fæstning i tankerne, og bygherren var af krigeræt, men kirken har aldrig været brugt som fæstning. Muligvis har den været en dobbeltkirke, hvor de fine herskaber – Hvideslægten følte sig altid hævet over både konger og undersåtter – har haft deres private kapel på første sal, og gennem en åbning har kunnet skue ned på den menige hob og været himlen nærmere – på samme tid.

Kirken må have sin historie til gode i denne omgang, dels har Jørgen Rygård fortalt derom for nogle år siden, og i øvrigt er der ikke plads til mere i dette årsskrift. Om redaktøren vil, bringes fortsættelsen i næste nummer.

MÅ VI BE' OM THORSAGER!

Anton Pedersen, Meiner Sørensen og Niels Hansen er tre jævnaldrende Thorsagerborgere, der kan huske mange år tilbage. De er vidt forskellige af væsen og livssyn, de er fornøjelige at snakke med – og de kan fortælle. Anton er byens lokale historiker og har en sikker og fin pen. Meiner er den glade fortæller, der kan sætte kolorit på erindringerne. Niels er kunstneren, der sprudler af musikalitet. Uden disse tre mænd var »Rejse på Djurs« 1971 ikke blevet til virkelighed.

Tak skal I ha'!

Rosmos hede i oktober 1971.

Karl Mejnecke.

P. S. Anton Pedersen nåede ikke at se denne artikel på tryk. Han døde den 17. november efter få dages sygdom. *K. M.*

Personalia

I avisen har vi set, og af gode venner har vi hørt, at følgende har indgået ægteskab:

Stud. med. Poul Jørgensen (65) med defektrice Mona Dannemand. Direktionssekretær Per Nielsen (59) med ekspeditrice Mona Tvede. Afdelingschef Henning Holm Pedersen (60) med Elisabeth Tornvig Jensen, Holland. Lærerstud. Mogens Rasmussen (65) med lærerinde Gunhild Smith. Tom Landsholt (66) med Lonni Andersen, Pindstrup. Kontorassistent Gerda Pedersen (63) med revisor Torben Jørgensen (61). Skuespillerinde Agnete Bjørn (56) med teaterkonsulent Mogens Winther. Korrespondent Elin Clemmensen (59) med eksportchef Jørgen Madsen. Bankassistent Ruth Pedersen (60) med forpagter Ove Sørensen. Inge Lise Petersen (68) med Richard Holm. Gårdejer Jens Peter Andersen (58) med HF'er Ingrid Toftegaard. Trafikassistent Leo Madsen (55) med kontorassistent Lene Larsen. Kontorassistent Kirsten Rasmussen (63) med forretningsbestyrer Erling Greve Olesen, Ebeltoft. Lis Hansen, Ryomgård (63) med Jørgen Løgstrup Knudsen, Pindstrup (63). Tekn. assistent Kis Christensen (66) med chauffør Harald Skov. Dorte Møller Frederiksen (68) med stud. ingeniør Carsten Sylvest, Helsingør. Lærerinde Birgit Jacobsen med cand. agro. Niels Otto Nielsen.

Elevforeningen ønsker til lykke.

BLANDEDE

Lærereksamen er bestået af: Bjørn Frisch Jakobsen (65), Ole Hougård Sørensen (65), Lene Olesen, f. Rafn. Erik Bøgh Pedersen (62) har bestået eksamen som skibssingenør på Helsingør Teknikum. Lise Robert Jensen (59) har bestået medicinsk lægeeksamen. Jørgen Kopec (68) og Jørgen Pilgård Winther (67) har bestået svendeproeve som tømrere. Studentereksamen er bestået af Ole Quist Pedersen, Britta Høyer Rasmussen, Lisbeth Ulsted Sørensen, Hans Anker Veje, Ib Kristensen, Karl Kristian Larsen, Karsten Sejersen, Jørgen Hansen, Henning Hansen. HF er bestået af Tove Salling Jensen, Hans Brock, Gunna Veje Rasmussen og Erling Rasmussen.

DØDSFALD

Orla Schmidt, Hornslet (31). – Birgit Danielsen (63).

Æret være deres minde.

GAVER OG LEGATER

Ved translokationen i sommer havde elevforeningen den glæde at uddele følgende præmier: Axel Munchs mindelegat: Marianne Kraunsø, IIIa. Vester-Petersens mindelegat: Inger Bloch Andersen, IIb. Djurslands banks flidspræmie: Lars Kristensen, 9. kl. Foreningen Nordens flidspræmie: Connie Lindblad Larsen, IIb. Vilh. Hansens Boghandels flidspræmie: Grethe Kromann Hansen, IIb. Elevforeningens flidspræmier: Kaja Tolstrup, IIb, og Finn Rasmussen, 9. kl.

Afgangsholdene 1971

III real A

Bente Schou Andersen, Ryomgård. Jan Risager Christensen, Ryomgård. Karen Lise Overgård Christensen, Pindstrup. Benny Ejlersen, Ryomgård. Claus Eriksen, Nimtofte. Lis Møller Frederiksen, Ryomgård. Inge Lise Hald, Ryomgård. Grethe Kromand Hansen, Nimtofte. Jytte Hansen, Ryomgård. Poul Erik Hansen, Kolind. Ove Steen Jensen, Nimtofte. Jan Kershøj Jürgensen, Nimtofte. Niels Oluf Jørgensen, Ryomgård. Marianne Kraunsøe, Nimtofte. Henrik Priergaard Petersen, Lystrup. Leif Petersen, Ryomgård. Leif Nystrup Pedersen, Ryomgård. Niels Erik Petersen, Ryomgård. Hanne Lone Rasmussen, Ryomgård. Doris Stæhr, Nimtofte. Anne Grethe Sørensen, Nimtofte. Ulla Løvschal Thomassen, Pindstrup.

III real B

Ole Andersen, Ryomgård. Klaus Bruno Dam, Mørke. Lars Daugård, Ryomgård. Leif Elkjær Frandsen, Mørke. Vivian Malle Godiksen, Mørke. Anne Merete Faurskov Jensen, Mørke. Ove Salling Jensen, Bønnerup Strand. Susanne Jespersen, Brunmose. Tom Johansen, Bønnerup Strand. Connie Lindblad Larsen, Ryomgård. Rita Larsen, Thorsager. Lilli Ann Madsen, Pindstrup. Annette Nielsen, Ryomgård. Susanne Nielsen, Termestrup, Mørke. Søren Winther Nielsen, Mørke. Dorte Jelle Pedersen, Sundby. Gitte Løw Petersen, Mørke. Susanne Pedersen, Koed. Birgit Rasmussen, Mørke. Hanne Rygård, Ryomgård. Kaja Tolstrup, Margrethelund.

9. klasse

*Steen Ankerstjerne, Grenå. Randi Bach, Ryomgård. *Bo Hald, Ryomgård. Birgit Hougård, Nimtofte. Niels Jørgen Lund Jørgensen, Nimtofte. *Lars Kristensen, Pindstrup. Conny Laursen, Nimtofte. Hans Otto Magnussen, Nimtofte. *Erling Nystrup Pedersen, Ryomgård. *Finn Rasmussen, Mørke. *Bjarne Schmidt, Pindstrup. John Sejersen, Ryomgård. *Lars Thyrrø Sørensen, Koed. Lilli Sørensen, Grenå. Birthe Østergård, Grenå.

De med * mærkede bestod Teknisk Forberedelseseksamen.

Årsoversigt 1. juni 1970- 31. maj 1971

<i>Indtægter:</i>	
Bankbeholdning	7.209,31
Girobeholdning	673,05
Kassebeholdning	89,37
Kontingenter og årsskrifter	8.815,00
Renter	229,81
Axel Munchs mindelegat	50,00
Gave	100,00
	<u>17.166,54</u>

<i>Udgifter:</i>	
Gaver, blomster m. v.	343,75
Efterårsfest 1970	741,50
Annoncer	68,12
Porto	747,60
Bogtrykker	5.604,65
Axel Munchs mindelegat	50,00
Overført til »Mindefonden«	200,00
Bankbeholdning	5.610,89
Girobeholdning	3.800,03
Kassebeholdning	0,00
	<u>17.166,54</u>

Status pr. 31. maj 1971

Bankbeholdning	5.610,89
Girobeholdning	3.800,03
Kassebeholdning	0,00
	<u>9.410,92</u>

Ryomgaard, den 17. juni 1971.

Maja Adelsbøll.

Revideret:

Hinnerup, den 20. juni 1971.

J. Jacobsen.

Randers, den 22. juni 1971.

K. Vester-Petersen.

Redaktionelt

Som omtalt under efterårsfesten side 46 vil årsskriftet i år ikke alene blive udsendt til elevforeningens medlemmer, men også til skolens forældre-kreds. Der er derfor medtaget en del stof, som ikke normalt hører hjemme i årsskriftet, men det er redaktionens håb, at dette stof også kan interessere gamle elever.

Vi takker for den venlighed og velvillighed vi har mødt, når vi har henvendt os om stof til årsskriftet.

Redaktionen.

